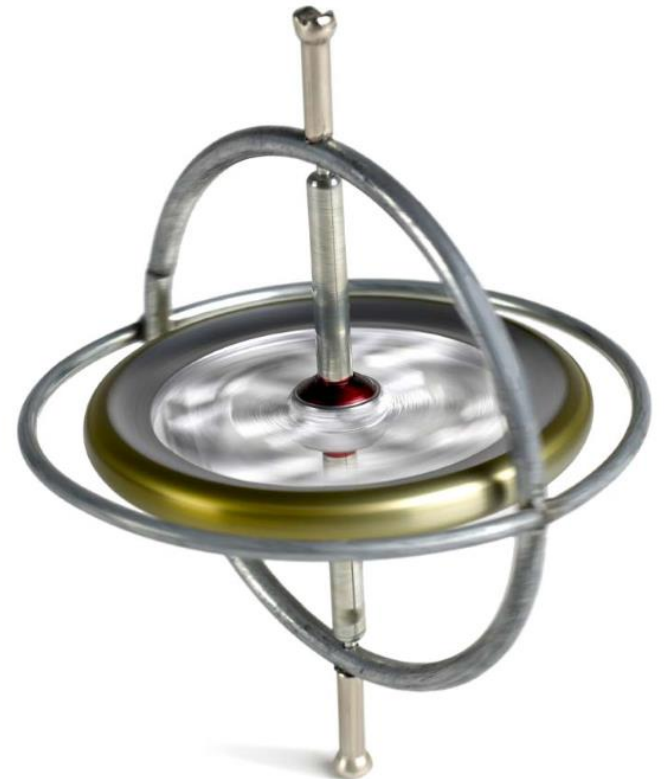
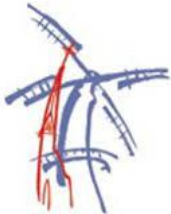

Financiële stresstest
Gemeente Haren

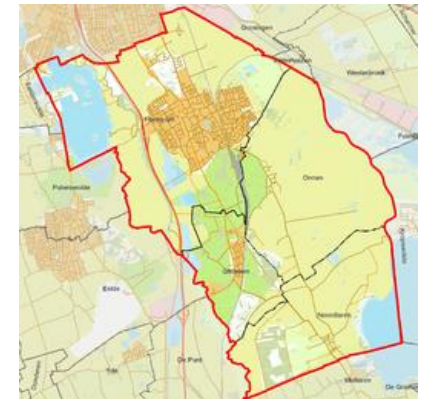
Groningen, 1 juni 2016

GEEMEENTE HAREN

Inhoudsopgave

Eindconclusie en samenvatting	2	Bijlagen	40
Inleiding	5	Bijlage 1: Analyse per beleidscluster	41
Begrotingsanalyse	7	Bijlage 2: Onderdelen beleidsclusters	48
• Benchmark	8	Bijlage 3: Gebruikte documenten	51
• Beïnvloedbaarheid begroting	16		
• Begroting versus realisatie	18		
• Bezuinigingsprogramma	21		
Analyse financiële positie	23		
• Weerstandsvermogen	24		
• Bezittingen en schulden	28		
• Lokale lastendruk	32		
• Grondexploitatie	33		
Gevoeligheidsanalyse	35		

Gemeente Haren

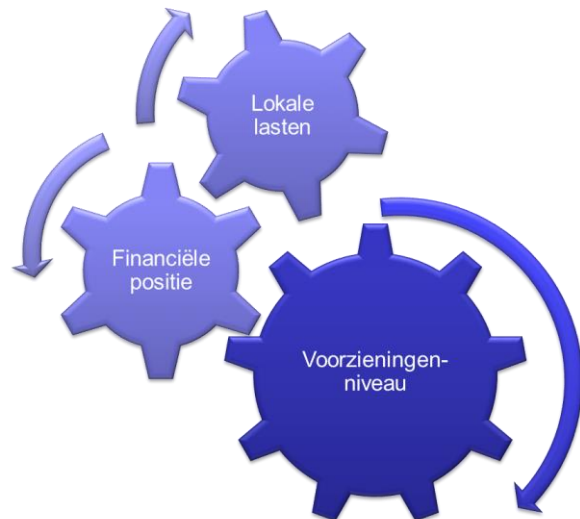
Eindconclusie en samenvatting

Eindconclusie

Op basis van de uitgevoerde stresstest komen wij tot de conclusie dat de financiële spankracht van de gemeente (inderdaad) beperkt is.

Gemeente Haren heeft Deloitte gevraagd om een onafhankelijke financiële stresstest uit te voeren, aan de hand waarvan de gemeente inzicht krijgt in de mate waarin de financiële positie voldoende kansen en waarborgen biedt om als gemeente zelfstandig te kunnen blijven.

Begin 2016 is een bestuurskrachtonderzoek uitgevoerd. De conclusie met betrekking tot de financiële positie was: “De financiële spankracht van de gemeente is beperkt bij een hoog voorzieningenniveau en hoge schulden, ook al zijn de afgelopen jaren stevige stappen gezet naar verbeteringen van de financiële situatie”.

Bovenstaand figuur geeft de relatie weer tussen de lokale lasten, de financiële positie en het voorzieningenniveau.

Op basis van de uitgevoerde stresstest komen wij tot de slotsom dat de wij de conclusie uit het bestuurskrachtonderzoek kunnen onderschrijven dat de financiële spankracht van de gemeente beperkt is.

De argumenten hiervoor zijn:

- Er is een sluitende exploitatie. Door aanzienlijke apparaatslasten en kapitaallasten is de begroting op korte termijn echter minder beïnvloedbaar. Daarnaast kent de exploitatie een aantal onzekerheden:
 - de reeds ingeboekte bezuinigingen, waarvan een deel nog niet ingevuld is;
 - de onzekerheden met betrekking tot de teruglopende inkomsten en het bijbehorende uitgavenniveau binnen het Sociaal Domein.
- Het weerstandsvermogen van de gemeente is relatief beperkt. De totale reserves zijn minimaal en voor een groot deel beklemd. De solvabiliteitspositie is en blijft lager dan de norm.
- De schulden worden afgebouwd, maar de schuldenpositie blijft relatief hoog. Het investeringsniveau daalt.
- Een deel van de toekomstige opbrengsten uit de grondexploitatie is reeds verwerkt in de begroting.
- De lokale lasten zijn hoog en bieden weinig ruimte om deze lasten verder te verhogen.

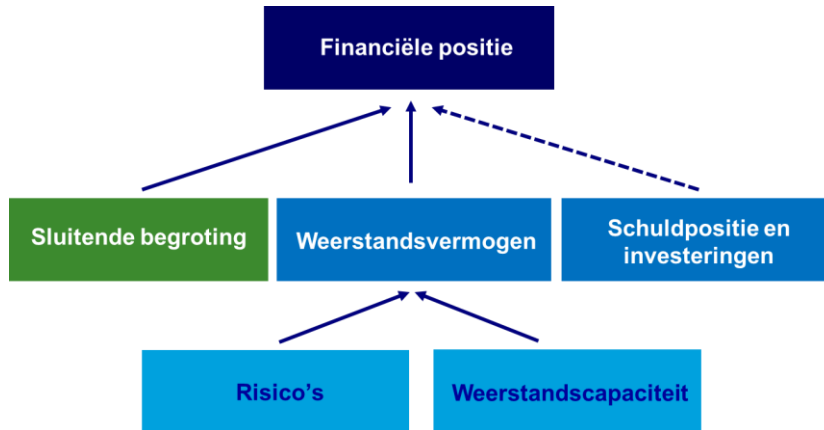
Op basis van de gevoeligheidsanalyse komt ook het beeld naar voren dat de financiële spankracht beperkt is. Elke negatieve afwijking van de begroting heeft tot gevolg dat de gemeente haar eigen financiële doelstellingen niet gaat halen.

Samenvatting: Inleiding en begroting

De onderdelen uit de stresstest kennen een onderlinge samenhang. Het eerste onderdeel is de sluitende begroting, met een aantal onzekerheden.

Inleiding

In de eindconclusie is een aantal argumenten weergegeven. Deze zijn gebaseerd op de in de stresstest beschreven onderdelen. In de onderstaande figuur worden de verschillende pijlers weergegeven die samen de financiële positie bepalen. De onderlinge samenhang tussen de verschillende pijlers is hierbij van belang.

Om tot een conclusie te komen, zijn voor de drie pijlers verschillende indicatoren geanalyseerd, vaak ook in vergelijking met soortgelijke zelfstandige referentiegemeenten.

Sluitende begroting

Voor de pijler 'sluitende begrotingen' zijn de belangrijkste bevindingen weergegeven:

- De meerjarenbegroting is sluitend. Ook gecorrigeerd met mutaties van de reserves en incidentele baten en lasten is de begroting nagenoeg sluitend. Vanwege het beperkte resultaat bestaat het risico dat er bij tegenvallers een structureel negatief resultaat kan ontstaan. Gecorrigeerd met een structurele dekking uit reserves ter dekking van de kapitaallasten is er sprake van een positief saldo.
- In de afgelopen jaren is het verschil tussen de primaire begroting en de realisatie afgenomen; dit houdt in dat de begroting steeds nauwkeuriger wordt, wat kan duiden op een betere beheersing.
- Voor de taken met niet-wettelijke componenten, waarbij keuzes kunnen worden gemaakt, zijn de kosten slecht beïnvloedbaar. Deze kosten zijn veelal opgebouwd uit apparaatslasten en kapitaallasten.
- Er is voor 2019 voor ongeveer € 1,5 miljoen aan ombuigingen ingeboekt. De ombuigingen zijn benoemd, maar een substantieel deel ervan dient nog nader ingevuld te worden. Een belangrijk voorbeeld hiervan is het bedrag van € 450.000 voor personeel.
- De meerjarenbegroting bevat nog een aantal onzekerheden. Voorbeelden hiervan zijn: het Sociaal Domein (€ 2 miljoen), waar de kortingen van de komende jaren in de begroting zijn verwerkt, en de dekking van de kapitaallasten van het gemeentehuis door opbrengsten uit een grondexploitatie (€ 0,1 miljoen structureel).
- Er is weinig flexibiliteit om de lasten verder te verhogen, omdat er een relatief hoge lokale lastendruk is. Het tarief voor niet-woningen kan ruimte bieden, omdat dit lager ligt dan het landelijk gemiddelde.

Samenvatting: Weerstandsvermogen en Schuldpositie

De reservepositie van de gemeente Haren is laag en de schuldpositie is hoog. De ontwikkeling laat voor de komende jaren een verbetering zien.

Weerstandsvermogen

Voor de pijler 'weerstandsvermogen' en voor de subonderdelen risico's en weerstandscapaciteit zijn de belangrijkste bevindingen hierna weergegeven:

- De reservepositie van de gemeente Haren is laag, zoals blijkt uit een vergelijking met referentiegemeenten. De reservepositie laat op basis van de huidige meerjarenbegroting een positieve ontwikkeling zien.
- Eén van de BBV-kengetallen is de solvabiliteit: het aandeel eigen vermogen ten opzichte van het totaal vermogen. De solvabiliteitspositie van de gemeenten Haren biedt weinig ruimte om risico's op te vangen. Een lage solvabiliteit maakt de begroting minder flexibel en erg gevoelig voor renteschommelingen. De solvabiliteit is lager dan 20% en is daarmee aangemerkt als zeer risicovol.
- Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio. Deze ratio is voldoende, maar beduidend lager dan die van de referentiegemeenten. Het risicoprofiel wordt eenzijdig opgesteld, waardoor de waarde van de opgetelde risico's gemakkelijk te beïnvloeden is. Bijvoorbeeld het niet halen van ombuigingsvoorstellen is niet meegenomen in de analyse.
- Met betrekking tot de voorzieningen van de gemeente Haren is de positie stabiel. Er is een groei te zien van de onderhoudsvoorzieningen, maar deze liggen onder het niveau van dat van de referentiegemeenten. De gemeente spaart minder voor onderhoud, en betaalt dit vaker achteraf (door het activeren van het onderhoud) dan de andere gemeenten.

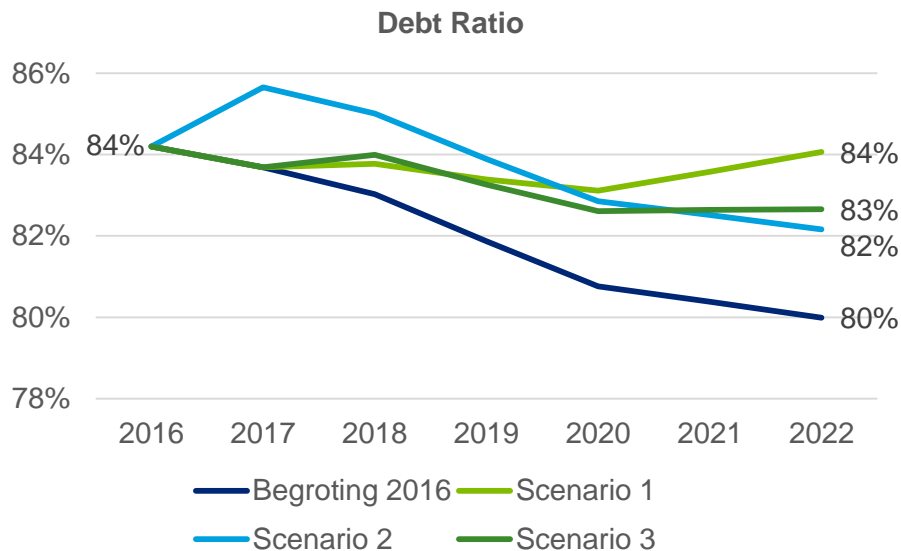
Schuldpositie en investeringen

Voor de pijler 'Schuldpositie en investeringen' zijn de belangrijkste bevindingen:

- De schuldpositie van de gemeente Haren is hoog, maar laat wel een goede ontwikkeling zien. Op basis van de meerjarenbegroting worden de eigen doelstellingen (Debt Ratio en Netto schuld quote) nagenoeg gehaald. Hoewel de eigen doelstellingen worden gehaald, betreft het nog steeds een schuldpositie die hoger is dan die van de referentiegemeenten.
- De aanwending van externe financiering voor materiële vaste activa is hoog. De schuldpositie wordt verder afgebouwd, maar de materiële vaste activa worden ook lager. Uit de meerjarenbegroting blijkt dat de investeringen de komende jaren ook zullen afnemen; de afschrijvingen zijn dan hoger dan de investeringen. Dit kan inhouden dat bepaalde vervangingsinvesteringen niet gedaan worden of niet zijn geraamd.
- Alle grondexploitaties kennen een positieve netto contante waarde; de gemeente verwacht dus winst te gaan maken met de grondexploitaties. De risico's op basis van een globale beoordeling wijken niet af van die bij de zes referentiegemeenten.
- Het werkelijke Emu-saldo van 2015 is positief en de prognoses voor 2016 en 2017 laat ook een positief saldo zien.

Samenvatting gevoeligheidsanalyse

De gevoeligheidsanalyse laat zien dat tegenvallers moeilijk kunnen worden opgevangen.

Bovenstaande grafiek laat het verloop van de Debt Ratio zien van de begroting en de drie scenario's.

Er is een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd op basis van de geprognosticeerde balans in de begroting 2016. Er zijn doorrekeningen gemaakt aan de hand van drie scenario's, namelijk:

Scenario 1: Vanaf 2018 worden de lasten € 750.000 structureel hoger dan begroot, reden hiervoor kan zijn dat bijvoorbeeld 50% van de bezuinigingen niet gehaald wordt of doordat er meer uitgaven in het sociaal domein zijn.

Scenario 2: In 2017 is er een incidenteel tekort van € 2.000.000, door een onverwacht tekort. Voorbeelden van onverwachte incidentele tekorten zijn: aanspraken op garanties of tekorten in grondexploitatie.

Scenario 3: In 2018 wordt een eenmalige extra investering gedaan van € 5.000.000. De komende jaren wordt er aanzienlijk minder geïnvesteerd, waardoor extra investeringen wellicht nodig zijn.

Deze scenario's hebben tot gevolg dat de ratio's niet of veel minder verbeteren dan op basis van de meerjarenbegroting is geraamd. Ook treedt er in enkele gevallen een verslechtering op ten opzichte van de huidige situatie. Elke negatieve afwijking, zoals weergegeven in de drie scenario's, heeft direct gevolgen voor de hoogte van het eigen vermogen en de schuldpositie.

De huidige begroting is zo ingestoken dat met deze begroting de eigen financiële doelen niet gehaald worden. De analyse laat zien dat de doelen bij afwijkingen niet worden gehaald. Zo laat scenario 2 zien dat voor elke € 1.000.000 aan tegenvallers in de begroting en de realisatie de Debt Ratio met 1% stijgt in 2022. De huidige Debt Ratio komt al uit boven de door de gemeente gesteld norm.

Inleiding

Vraagstelling en aanpak

Gemeente Haren heeft Deloitte gevraagd om een onafhankelijke financiële stresstest uit te voeren.

Vraagstelling en aanpak

Begin 2016 heeft de B&A-groep een bestuurskrachtonderzoek uitgevoerd. De conclusie met betrekking tot de financiële positie was: “De financiële spankracht van de gemeente is beperkt bij een hoog voorzieningenniveau en hoge schulden, ook al zijn de afgelopen jaren stevige stappen gezet naar verbeteringen van de financiële situatie”.

Gemeente Haren heeft Deloitte gevraagd om een onafhankelijke financiële stresstest uit te voeren, aan de hand waarvan de gemeente inzicht krijgt in de mate waarin de financiële positie voldoende kansen en waarborgen biedt om als gemeente zelfstandig te blijven. Dit in het licht van de genoemde conclusie uit de bestuurskrachtmonitor.

In de uitvoering van dit onderzoek zijn de stappen doorlopen, zoals hiernaast weergegeven. In bijlage 3 is de lijst met de gebruikte documenten bijgevoegd.

Op de volgende pagina's staan de twee onderdelen, begrotingsanalyse en analyse financiële positie, verder uitgewerkt. Deze analyses worden aangevuld met een gevoeligheidsanalyse van de gevolgen van bijvoorbeeld de terugloop van de algemene uitkering, of een extra investering van € 1 miljoen.

De analyses bestaan uit een data-analyse vanuit openbare en gemeentelijke bronnen, een benchmark en kwalitatieve analyses.

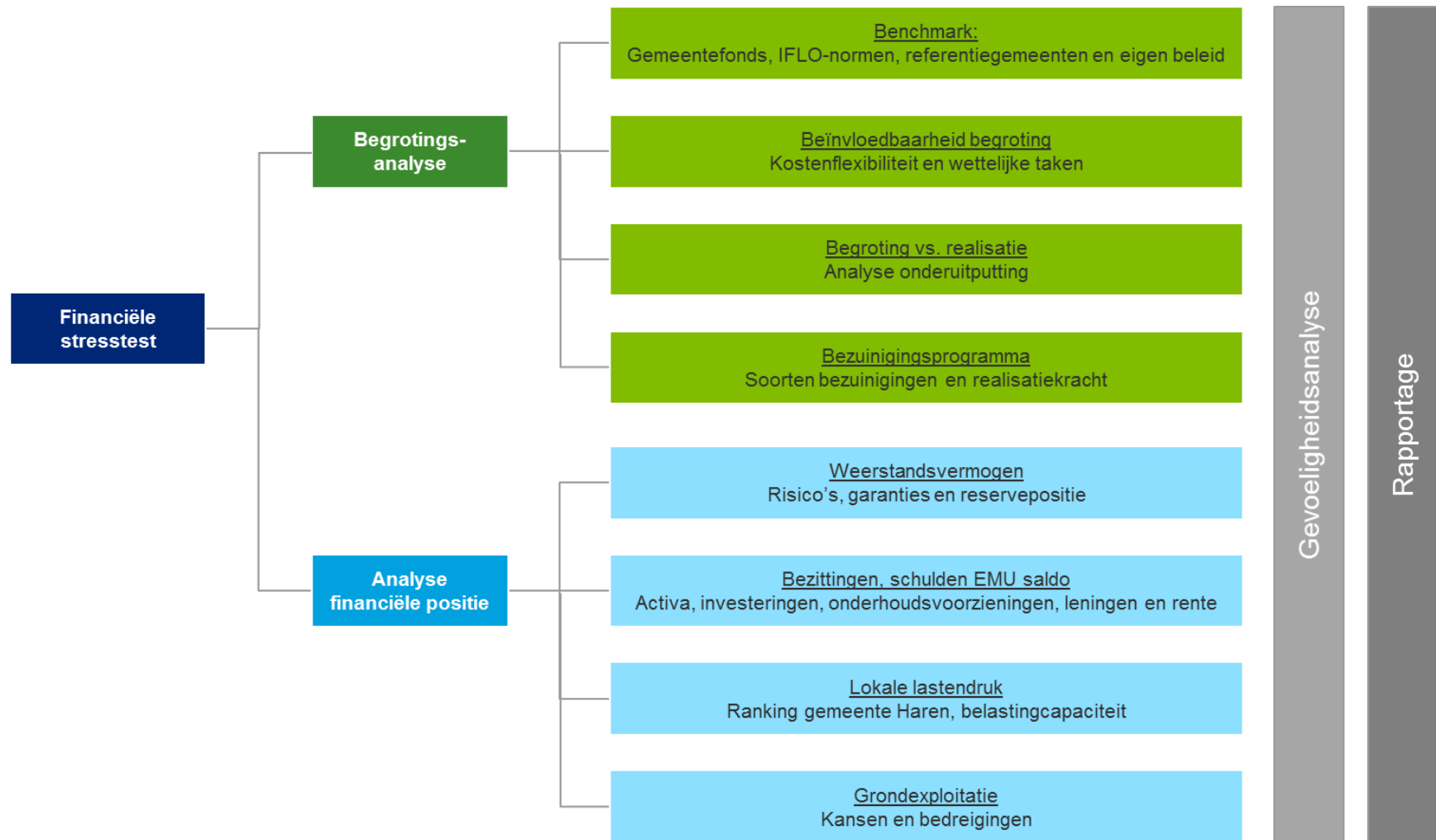
Reikwijdte van deze rapportage

Het onderzoek is gebaseerd op de door de gemeente Haren verstrekte gegevens en feiten. Op deze gegevens is door Deloitte geen accountantscontrole uitgevoerd, terwijl tevens geen beoordelingsopdracht is uitgevoerd. Dit houdt in dat Deloitte geen zekerheid geeft over de getrouwheid van de informatie die aan deze rapportage ten grondslag ligt.

De verantwoordelijkheid ten aanzien van de besluitvorming naar aanleiding van onze rapportage blijft te allen tijde voorbehouden aan de gemeente Haren.

Aspecten van de financiële stresstest

Deloitte heeft verschillende aspecten onderzocht om de vraag van de gemeente Haren te beantwoorden.

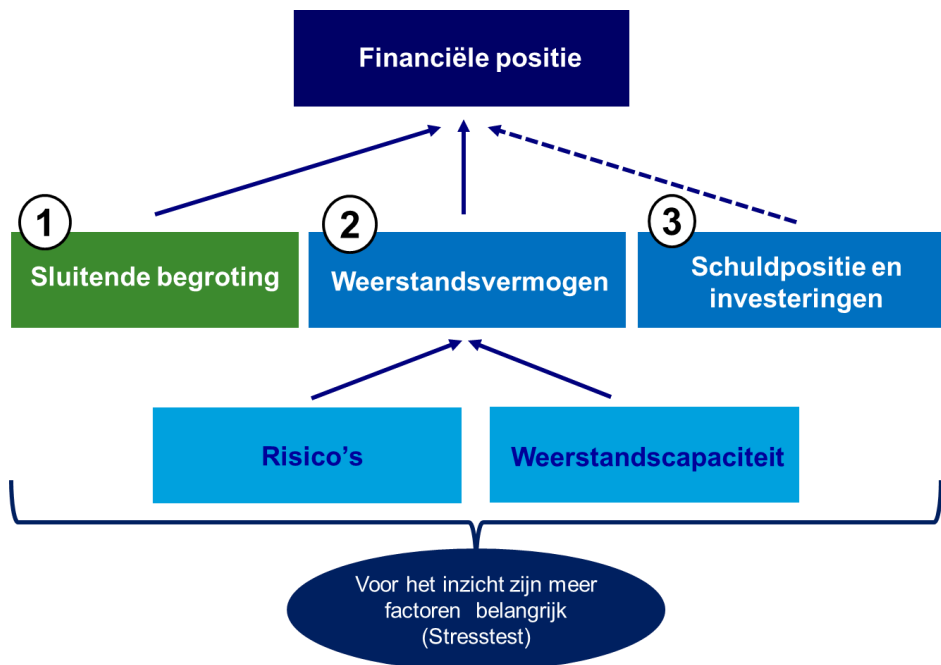

De stresstest nader beschreven

Voor een goede stresstest is het belangrijk dat de juiste verbanden worden gelegd. De verschillende aspecten staan niet op zichzelf.

Toelichting

De verschillende aspecten, zoals getoond op de vorige pagina, kunnen met elkaar worden verbonden. In onderlinge samenhang kunnen de conclusies worden getrokken. Deze onderlinge samenhang hebben wij weergegeven in onderstaande figuur. De drie pijlers worden vervolgens beschreven.

Pijler 1: Structureel sluitende begroting

De begroting en de jaarrekening van een gemeente moeten inzicht geven in de incidentele baten en lasten, en er moet een overzicht zijn van de structurele storingen in (ten laste van de exploitatie) en onttrekkingen aan (ten gunste van de exploitatie) de reserves. Wanneer de kwaliteit van deze inzichten en overzichten goed is, is er inzicht aanwezig in de mate waarin de structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Ook de ervaringen uit het verleden zijn een indicatie van de mate waarin de begroting structureel sluitend is.

Pijler 2: Weerstandsvermogen

Inzicht in risico's, beheersing van risico's en voldoende weerstandscapaciteit. Hierbij is het belangrijk dat verwachte verliezen en risico's zoveel mogelijk worden genomen, zodat er een duidelijke en voorzichtige vertrekpositie wordt bepaald met betrekking tot het vermogen van de gemeente. Dit vormt de basis om beleid te formuleren, en zo nodig de reservepositie van de gemeente (op termijn) te versterken. Een evenwichtig beeld van de financiële positie van een gemeente wordt verkregen op basis van verschillende gebruikte balansindicatoren.

Pijler 3: Schuldpositie en investeringen

Inzicht in de beheersing van de schuldenpositie van de gemeente. Beheersing stelt eisen aan de kwaliteit en het realiteitsgehalte van de planning van investeringen, de uitvoering van grondexploitaties, de liquiditeitsplanning en financieringsplanning. Een voorbeeld is dat het EMU-saldo over de langere termijn gemiddeld op macroniveau binnen de door de Wet houdbare financiën (Wet Hof) gestelde norm dient te blijven.

Algemene kenmerken van gemeente Haren en selectie referentiegemeenten

Er zijn zes gemeenten geselecteerd waarmee gemeente Haren is vergeleken.

In onderstaande tabel zijn de algemene kenmerken van de gemeente Haren (stand 2014) weergegeven. Op basis van deze kenmerken zijn er referentiegemeenten geselecteerd. Dit maakt in de basis een onderlinge vergelijking tussen de gemeenten relatief goed mogelijk. De referentiegemeenten worden in deze rapportage gebruikt om de financiële positie van de gemeente Haren, uitgedrukt in kengetallen en ratio's, nader te duiden.

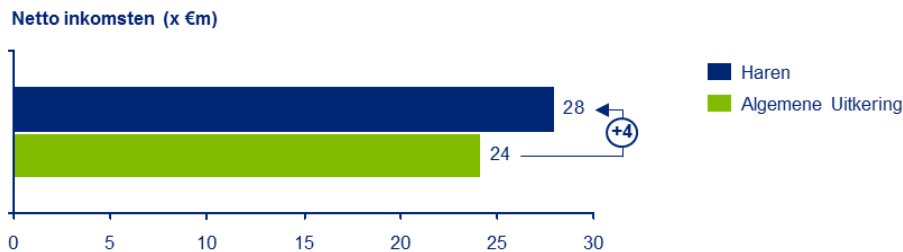
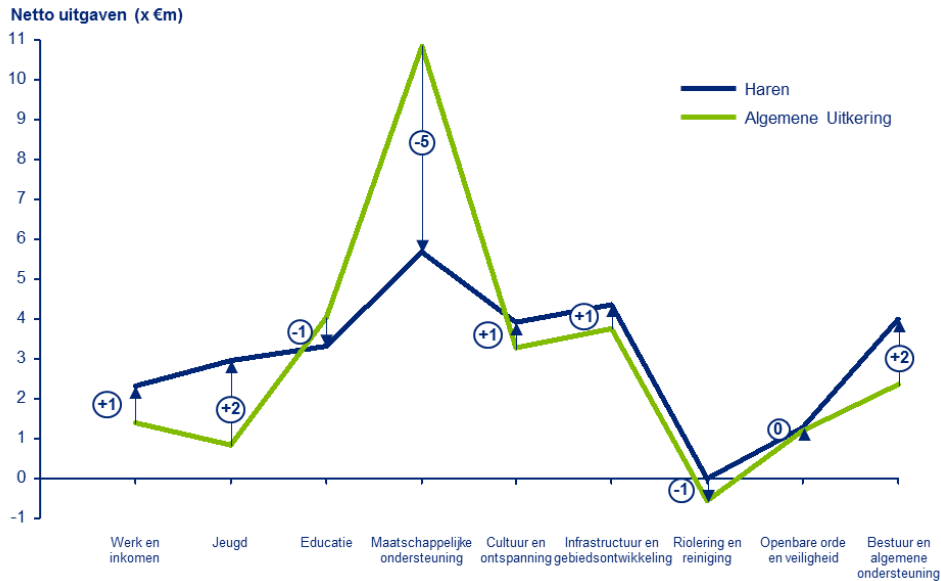
Algemene indicatoren	Haren	Brielle*	Goirle	Heumen	Nuenen ca	Wassenaar	Westvoorne
Aantal inwoners	18.782	16.312	23.098	16.334	22.620	25.675	13.964
“Groene druk” (< 20 jaar)	23%	22%	23%	25%	23%	24%	21%
“Grijze druk” (≥ 65 jaar)	26%	18%	18%	19%	20%	24%	22%
Centrumfunctie	Weinig	Weinig	Weinig	Weinig	Weinig	Weinig	Weinig
Sociale structuur	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed
Opperlakte (km ²)	50,7	31,2	42,3	41,5	33,9	62,4	97,5
Opperlakte land (km ²)	45,6	27,6	42,1	39,9	33,7	50,9	53,2
Opperlakte water (km ²)	5,1	3,6	0,2	1,6	0,2	11,5	44,3
Lengte wegen (km)	160	72	177	157	218	151	76
Lokale lasten 2016 (meer.pers.huish.)	€ 832	€ 603	€ 729	€ 851	€ 1.033	€ 1.206	€ 875
Gemiddeld inkomen per huishouden	€ 27.600	€ 25.900	€ 23.900	€ 24.600	€ 26.100	€ 35.600	€ 28.700
Aantal mensen per huishouden	2,2	2,2	2,4	2,4	2,3	2,2	2,2
Gemiddelde WOZ-waarde	€ 254.000	€ 215.000	€ 243.000	€ 264.000	€ 287.000	€ 462.000	€ 290.000

* Wanneer verwezen wordt naar vijf referentiegemeenten, doen alle in deze tabel opgenomen referentiegemeenten, met uitzondering van Brielle, mee in de analyse. In het model van de begrotingsanalyse kunnen maximaal vijf gemeenten worden ingebracht. Wanneer verwezen wordt naar zes referentiegemeenten, doen alle in deze tabel opgenomen referentiegemeenten mee in de analyse.

Begrotingsanalyse

Vergelijking uitgaven en inkomsten met het gemeentefonds

Ten opzichte van het gemeentefonds geeft de gemeente minder uit aan maatschappelijk ondersteuning en worden er meer inkomsten gegenereerd.

Toelichting

Het saldo van uitgaven en inkomsten (primaire begroting 2016) is vergeleken met de normen vanuit het gemeentefonds. Deze vergelijking laat zien waaraan de gemeentelijke middelen worden besteed ten opzichte van deze normen. De vergelijking is gemaakt op het niveau van beleidsclusters, zoals die binnen het gemeentefonds worden gehanteerd. Een nader analyse per cluster is in bijlage 1 opgenomen. In bijlage 2 zijn de verschillende onderdelen per beleidscluster opgenomen.

Bevindingen

De gemeente bepaalt zelf waarvoor zij haar middelen inzet. In vergelijking met de algemene uitkering zijn de netto-uitgaven van de gemeente Haren bij bijna alle clusters hoger begroot dan de algemene uitkeringsclusters. Uitzonderingen hierop zijn: Maatschappelijke ondersteuning en Educatie. Maatschappelijke ondersteuning is inclusief de aanvullende uitkeringen. De situatie bij Educatie wordt veroorzaakt door een extra uitkering in verband met een VO-school.

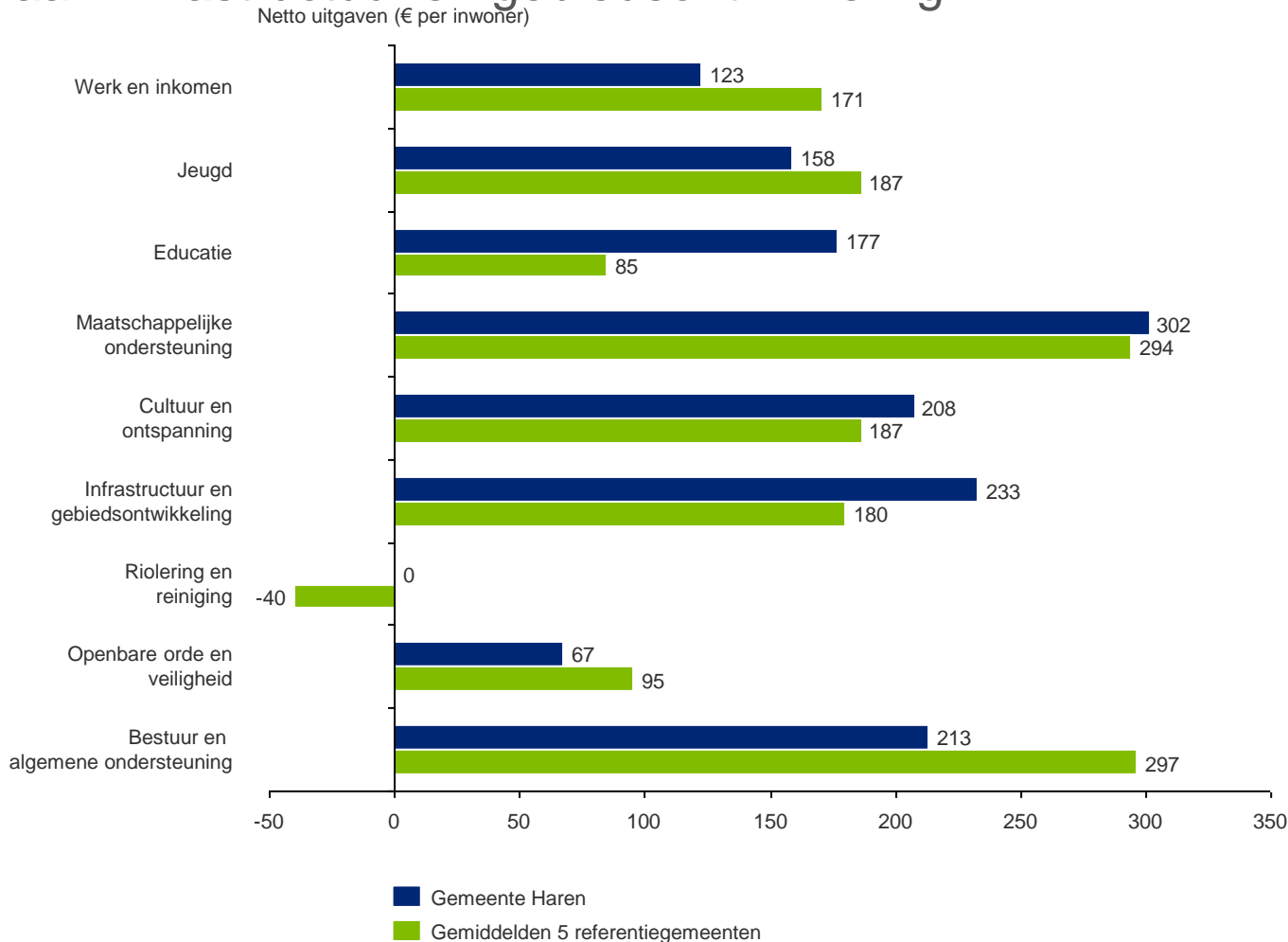
De begrote netto-inkomsten zijn bij de gemeente Haren hoger ten opzichte van de algemene uitkering. Dit verschil wordt veroorzaakt door de OZB-inkomsten van ruim € 4 miljoen. Deze liggen ook hoger dan het uitgangspunt van het gemeentefonds (ruim € 3 miljoen).

Conclusie

De gemeente geeft op totaalniveau meer uit dan de normen van het gemeentefonds. Deze hogere uitgaven zijn verdeeld over alle clusters, met uitzondering van Maatschappelijke ondersteuning en Educatie. De hogere uitgaven worden betaald uit hoge OZB-inkomsten.

Vergelijking uitgaven met de referentiegemeenten

De gemeente Haren geeft ten opzichte van de referentiegemeenten meer uit aan Infrastructuur en gebiedsontwikkeling.

Toelichting

De netto-uitgaven en -inkomsten per inwoner van de gemeente Haren zijn op elk uitgavencluster vergeleken met de vijf referentiegemeenten. Een nader analyse per cluster is in bijlage 1 opgenomen. In bijlage 2 zijn de verschillende onderdelen per beleidscluster opgenomen.

Bevindingen

Voor de gemeente Haren valt op dat de gemeente met name meer uitgeeft in de clusters Educatie, Cultuur en ontspanning en Infrastructuur en gebiedsontwikkeling. Er is een kleine afwijking bij Maatschappelijke ondersteuning. Het grote verschil bij Educatie wordt veroorzaakt door het VO-onderwijs.

De gemeente geeft minder uit aan de clusters Werk en inkomen, Jeugd, Openbare orde en veiligheid, en aan Bestuur en algemene ondersteuning.

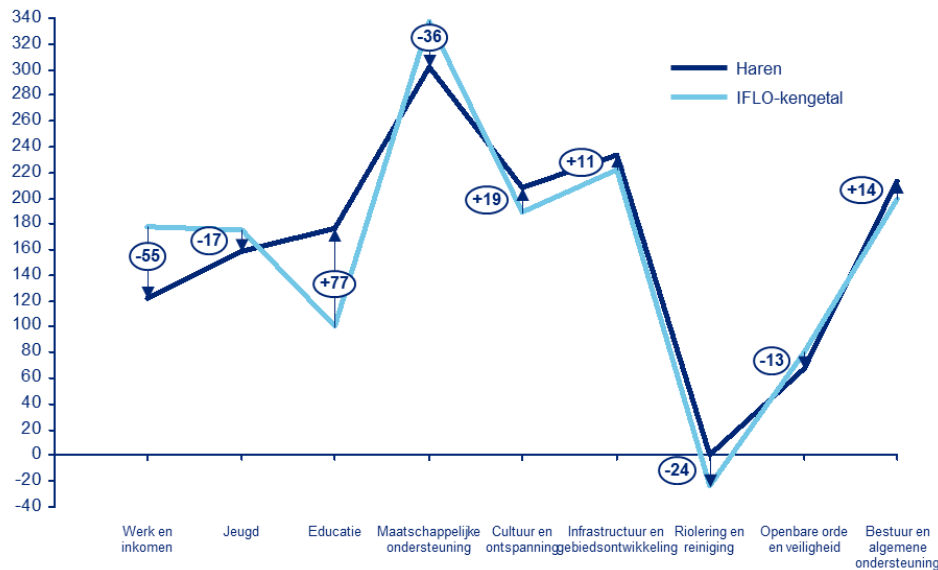
Conclusie

Vergelijkbare gemeenten maken op een aantal punten andere keuzes. Zo geeft de gemeente Haren meer uit aan Infrastructuur en gebiedsontwikkeling.

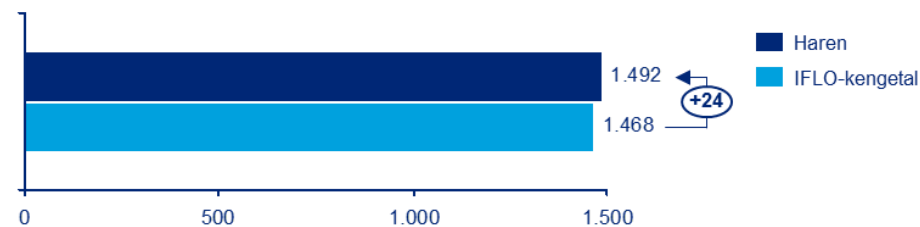
Vergelijking met de IFLO-normen

De uitgaven van de gemeente liggen in lijn met de IFLO-gemeenten, uitzondering hierop is het cluster Educatie.

Netto uitgaven (€ per inwoner)

Netto inkomsten (€ per inwoner)

Toelichting

De uitgaven/inkomsten per inwoner (primaire begroting 2016) zijn vergeleken met de IFLO- (Inspectie Financiën Lokale en provinciale Overheden) normen, op grond van alle gemeenten met die in de groep “centrumfunctie: weinig” en “sociale structuur: goed” zijn ingedeeld. Deze vergelijking laat zien waar het gemeentelijke bestedingspatroon afwijkt van het gemiddelde bestedingspatroon van alle Nederlandse gemeenten in deze groep. Een nader analyse per cluster is in bijlage 1 opgenomen. In bijlage 2 zijn de verschillende onderdelen per beleidscluster opgenomen.

Bevindingen

Voor de gemeente Haren valt op dat de gemeente met name meer uitgeeft op de clusters Educatie, Cultuur en ontspanning en Infrastructuur en gebiedsontwikkeling en Bestuur en algemene ondersteuning. De gemeente geeft minder uit aan de clusters Werk en inkomen. en Jeugd. Er is een kleine afwijking op de clusters Maatschappelijke ondersteuning en Openbare orde en Veiligheid.

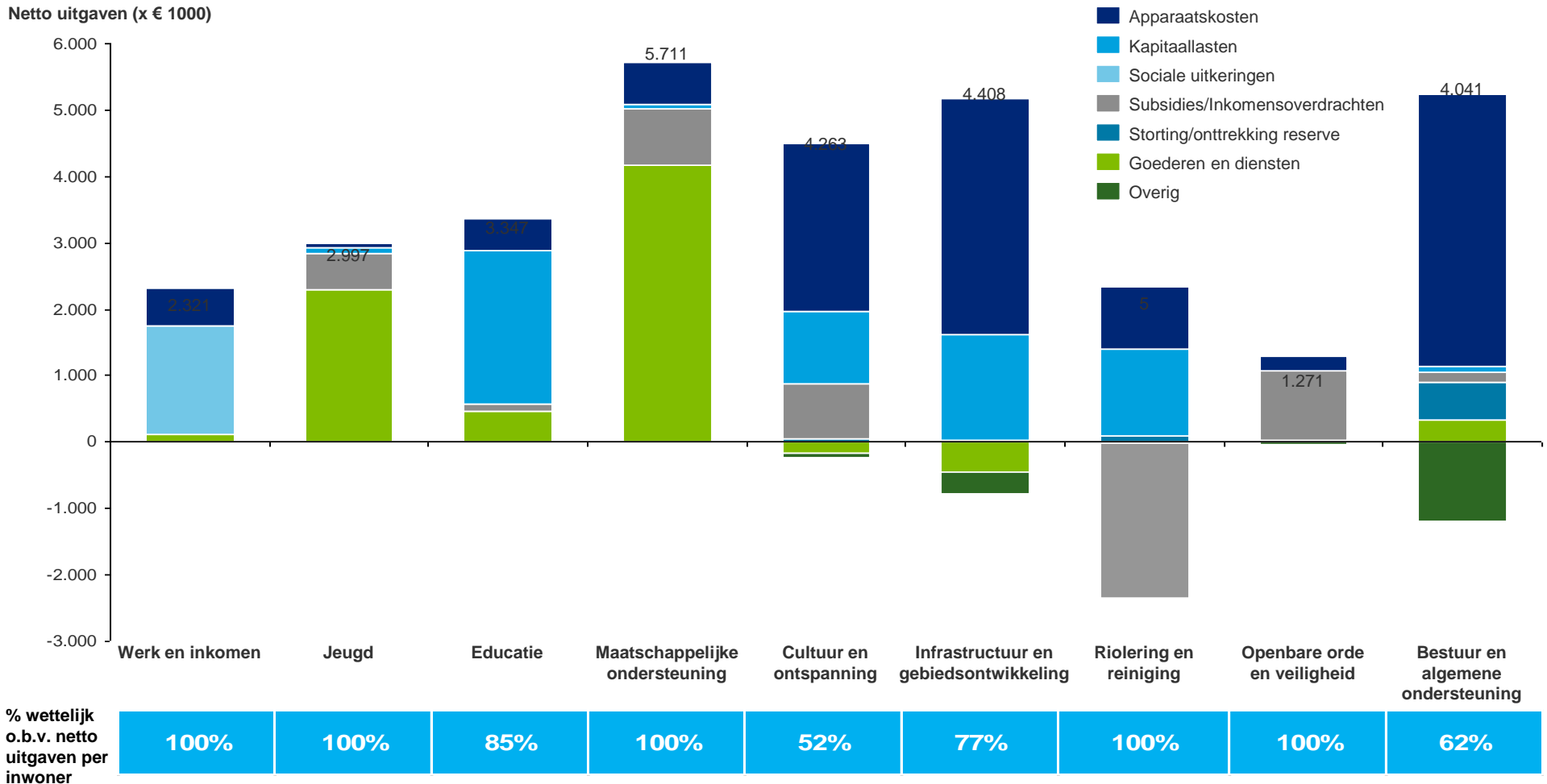
De netto-inkomsten van de gemeente zijn hoger dan het IFLO-gemiddelde. Dit houdt in dat de gemeente gemiddeld meer inkomsten heeft. Het verschil wordt met name veroorzaakt door hogere OZB-inkomsten.

Conclusie

Uit de grafiek blijkt dat de IFLO-referentiegemeenten ongeveer dezelfde keuzes maken dan de gemeente Haren. Uitzondering hierop is het cluster Educatie; dit wordt veroorzaakt door de VO-scholen.

Beïnvloedbaarheid begroting: flexibiliteit van de exploitatie

De netto-uitgaven per cluster uitgedrukt naar kostensoort en wettelijke grondslag geven inzicht in de stuurbaarheid van de exploitatie.

Beïnvloedbaarheid begroting: flexibiliteit van de exploitatie

De stuurbaarheid van de verschillende taakgebieden en kostensoorten kent een eigen dynamiek.

Bevindingen

Onderaan de grafiek op pagina 16 wordt aangegeven of de taken die in een cluster worden uitgevoerd een wettelijke of een niet-wettelijke grondslag hebben. Dit is uitgedrukt in een percentage. De clusters Cultuur en ontspanning en Bestuur en algemene ondersteuning hebben de minste wettelijke componenten. Daarnaast hebben Infrastructuur en gebiedsontwikkeling en Educatie ook nog niet-wettelijke componenten.

Een tweede indicator voor de flexibiliteit zijn de kostensoorten. Elke kostensoort heeft een eigen dynamiek en vorm van beïnvloedbaarheid. Wij gaan ervan uit dat Goederen en diensten op korte termijn gemakkelijker beïnvloedbaar zijn dan bijvoorbeeld kapitaallasten of apparaatslasten (personeel). Kapitaallasten en apparaatslasten kennen een eigen dynamiek; er zijn keuzes nodig om deze op termijn te beïnvloeden.

Bij Jeugd en bij Maatschappelijke ontwikkeling worden de meeste uitgaven gedaan aan Goederen en diensten. Bij Educatie, Cultuur en ontspanning, en Infrastructuur en gebiedsontwikkeling is een groot deel belegd in apparaatslasten en kapitaallasten.

Conclusies

Flexibiliteit in de begroting is een combinatie tussen wettelijk en niet-wettelijk en flexibiliteit van de kostensoorten. Deze twee componenten kunnen met elkaar worden gecombineerd. Hierbij kunnen voor de clusters die niet volledig wettelijk zijn, de volgende conclusies worden getrokken :

- Educatie

Deze cluster is voor een klein deel niet wettelijk en het grootste deel van de lasten is op korte termijn weinig beïnvloedbaar. Een groot deel van de lasten betreft namelijk kapitaallasten.

- Cultuur en ontspanning/Infrastructuur en gebiedsontwikkeling/
Bestuur en algemene ondersteuning

Deze zijn voor een groter deel niet wettelijk, maar het grootste deel van de lasten is op korte termijn minder beïnvloedbaar. Een groot deel van de lasten betreft namelijk apparaatslasten.

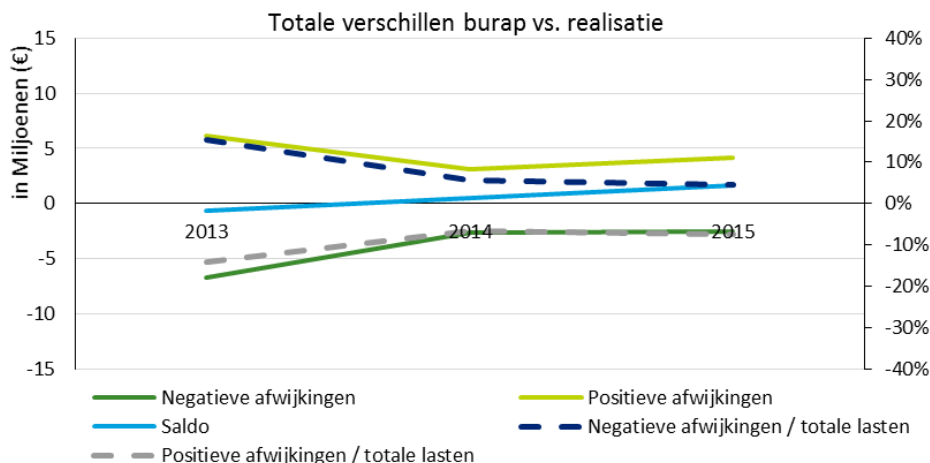
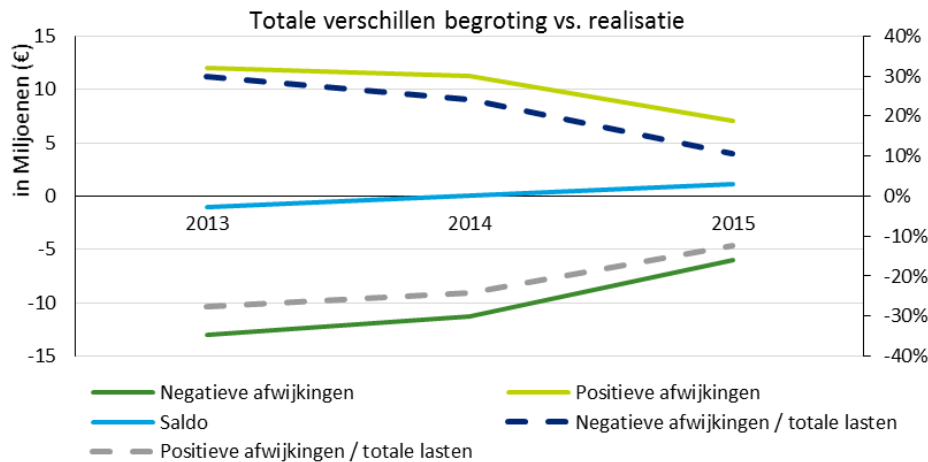
Bij de wettelijk taken valt op dat bij Jeugd en bij Maatschappelijke ondersteuning wel grote delen van de lasten op korte termijn beter beïnvloedbaar zijn. Een groot deel van de lasten is namelijk opgebouwd uit subsidies en inkopen. Echter, een deel van deze uitgaven komt de komende jaren onder druk te staan, omdat de gemeente het uitgangspunt in de begroting heeft verwerkt dat de uitgaven op het gebied van het Sociaal Domein de inkomsten niet mogen overstijgen.

Verantwoording grafiek pagina 16

De grafiek op de vorige pagina is gevuld op basis van cijfers zoals die door de gemeente Haren zijn aangeleverd. Met name de economisch categorieën zijn eenmalig geïnventariseerd voor het huidige onderzoek. Deze kunnen dus afwijken van hetgeen verwacht kan worden; hier is in de analyse rekening mee gehouden.

Begroting versus realisatie: totaal verschillen

De primaire begroting van de gemeente is de afgelopen jaren nauwkeuriger geworden.

Toelichting

De naastliggende grafieken geven de verschillen tussen respectievelijk de begroting en de burap (begroting na wijziging) van de gemeente Haren weer, met de realisatie. Hierbij geven de lijnen de absolute getallen (linker kantlijn) weer en de stippellijnen de verhouding tussen de afwijking en de totale lasten (rechter kantlijn).

Conclusie

Tussen de begroting en de realisatie zijn zowel de positieve als de negatieve verschillen in de afgelopen drie jaar kleiner geworden. Het saldo is van negatief in 2013, vrijwel neutraal in 2014, naar positief in 2015 gegaan.

De verschillen zijn in 2015 41% (positieve afwijkingen) tot 54% (negatieve afwijkingen) kleiner geworden ten opzichte van 2013. Wanneer de afwijkingen worden afgezet tegen de totale lasten van de gemeente (zie: stippellijnen), verandert het beeld niet; de kleinere verschillen in 2015 worden dus niet veroorzaakt door een dalende begroting¹. Dit impliceert dat de gemeente in 2015 beter in staat is om realisatiecijfers te voorspellen dan in 2013.

De begroting na wijziging ten op zichte van de realisatie laat over alle jaren kleinere verschillen zien dan de begroting. Dit impliceert dat in de begroting na wijziging een aantal goede correcties wordt doorgevoerd, in vergelijking met de primaire begroting.

¹ De totale lasten van de gemeente zijn van 2013 naar 2015 juist met 31% gestegen (niet direct zichtbaar in de grafieken).

Begroting versus realisatie: structurele afwijkingen

Er zijn positieve en negatieve structurele verschillen tussen begroting en realisatie. De positieve verschillen kunnen mogelijke bezuinigingsmaatregelen zijn.

De grootste 10 posten met over 3 jaar elk jaar een positieve afwijking (*€ 1.000)		2013	2014	2015	Totaal
1	Gemeentefonds	1.694	1.193	217	3.104
2	Huishoudelijke verzorging (WMO)	217	341	477	1.035
3	Wegen, Straten en Pleinen	386	277	164	827
4	t Clockhuys	149	188	39	375
5	Onroerende Zaak Belasting	136	155	67	358
6	Openbare Orde en veiligheid	40	218	11	269
7	Woonvoorzieningen Gehandicapten	70	47	73	190
8	Burgerzaken	88	24	37	149
9	Openbare Verlichting	20	55	65	140
10	Vergunningverlening bedrijven WM	96	19	3	118

De grootste 9 posten met over 3 jaar elk jaar een negatieve afwijking (*€ 1.000)		2013	2014	2015	Totaal
1	Saldi Kostenplaatsen	(1.411)	(962)	(91)	(2.463)
2	Verspreide Eigendommen	(2.269)	(78)	(43)	(2.391)
3	Bijstandsverlening	(282)	(420)	(205)	(906)
4	Werkloosheids- en Werkgelegenheidsprojec	(185)	(292)	(144)	(621)
5	Rechtsbescherming	(7)	(126)	(79)	(211)
6	loaw/loaz	(3)	(71)	(122)	(196)
7	Begraafplaatsen	(27)	(48)	(86)	(161)
8	Schades	(120)	(11)	(20)	(151)
9	Parkeervoorzieningen	(101)	(15)	(21)	(137)

Bevindingen

De naastliggende tabellen geven een overzicht van de grootste posten die over de jaren 2013 tot en met 2015 structureel een positieve afwijking dan wel een negatieve afwijking hadden. Deze afwijkingen zijn gemeten door het verschil van de begroting en de realisatie te nemen. De posten in deze tabellen zijn tot stand gekomen door over drie jaren de vijftien grootste negatieve en de vijftien grootste positieve afwijkingen te bepalen. Enkel de posten die over drie jaar een consequent beeld te zien gaven (positief dan wel negatief), zijn in deze tabellen gepresenteerd.

Uit positieve afwijkingen blijkt dat een aantal inkomsten voorzichtiger wordt begroot dan wat de daadwerkelijke inkomsten zijn. Voorbeelden hiervan zijn het Gemeentefonds en de OZB.

Uit de negatieve afwijkingen blijkt dat de grootste afwijkingen te vinden zijn in de saldi kostenplaatsen, verspreide eigendommen en bijstandsverlening. Met name saldi kostenplaatsen is hier opvallend, omdat hierin ook de salariskosten zijn verwerkt. In de verspreide eigendommen zijn de grondexploitaties verwerkt.

Conclusie

Er zijn zowel structurele positieve als negatieve afwijkingen in de begroting zichtbaar. De grootste positieve structurele afwijking is die in het Gemeentefonds; deze wordt dus voorzichtig begroot. Daarnaast is er een relatie tussen een aantal grote afwijkingen en de voorgestelde ombuigingen. Voorbeelden hiervan zijn: huishoudelijke verzorging (Wmo) en wegen, straten & pleinen.

De grootste negatieve afwijking betreft de saldi kostenplaatsen.

Begrotingsevenwicht

Er is een meerjarig (materieel) begrotingsevenwicht, maar exclusief structurele reservemutaties kan er door tegenvallers een negatief resultaat ontstaan.

	Realisatie			Raming			
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Saldo van baten en lasten	(982)	3.974	2.154	2.373	505	557	593
Saldo incidentele baten en lasten	(13)	3.812	1.579	2.416	536	536	536
Saldo van baten en lasten exclusief incidentele baten en lasten (a)	(969)	162	575	(43)	(31)	21	57
Begrotingsevenwicht (a > 0)	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja
Structurele reservemutaties	179	504	521	1.273	1.253	1.235	1.215
Materieel evenwicht	(790)	666	1.096	1.230	1.222	1.256	1.272

	Realisatie			Raming			
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Incidentele baten	496	4.173	2.076	2.416	536	536	536
Incidentele lasten	(509)	(361)	(497)	-	-	-	-
Saldo incidentele baten en lasten	(13)	3.812	1.579	2.416	536	536	536

Bevindingen

De jaarrekeningen en de meerjarenbegroting zijn opgebouwd uit baten en lasten, zowel voor als na resultaatbestemming. Daarnaast zijn er ook incidentele baten en lasten. Om een goed beeld te krijgen van de daadwerkelijke resultaten, kijken wij naar het bedrijfseconomisch resultaat, het resultaat vóór bestemming. Hierop wordt een correctie gemaakt voor de incidentele baten en lasten, gecorrigeerd op incidentele mutaties in de reserves. Dit is immers ook een resultaatbestemming.

De incidentele baten en lasten verstoren het werkelijke resultaat van de gemeente. De gemeente Haren heeft in de begroting meerjarig weinig incidentele baten en lasten. Uit de cijfers blijkt dat de gemeente in 2015 een positief resultaat heeft. Echter, het werkelijke materieel evenwicht in de komende jaren is bijna nul. In de eerste twee jaar is er een klein tekort en in de laatste twee jaar een klein overschot.

Conform de definitie van 'materieel evenwicht' worden onttrekkingen aan dekkingsreserves ter dekking van de kapitaallasten ook meegenomen. Gezien de diverse onttrekkingen aan kapitaallasten ter dekking van de begroting is er een ruim materieel begrotings-evenwicht.

Conclusies

De gemeente Haren heeft een meerjarig begrotingsevenwicht, maar in dit resultaat zijn wel de nog niet gerealiseerde ombuigingsmaatregelen verwerkt. Het resultaat zoals gepresenteerd in de begroting wordt met name veroorzaakt door incidentele baten en structurele mutaties in de reserves ter dekking van de kapitaallasten. Het risico is dat er door tegenvallers een structureel negatief resultaat kan ontstaan.

Ombuigingsprogramma tot en met 2015

Het grootste deel van de ombuigingen is gerealiseerd. Er is ook een verhoging van de OZB doorgevoerd.

Ombuigingen in 2011 tot en met 2014	Aantal	Totale bedrag (€)	Gemiddelde bedrag (€)
Gehaald	129	(2.636.678)	(20.439)
Gedeeltelijk gehaald	5	(57.500)	(11.500)
Niet gehaald	5	(142.000)	(28.400)
Overig (n.v.t.)	1	-	-
Niets ingevuld	3	(96.395)	(32.132)
Succespercentage	90%	90%	

Ombuigingen van minimaal € 50.000	Jaar begroting	Bezuinigings doel (€)	Gehaald ja/nee
1 Baten OZB Eigenaren	2014	(125.651)	Ja
2 Baten OZB Gebruikers	2014	(96.349)	Ja
3 Kostenplaats Woonomgeving	2014	(95.400)	Ja
4 Sierplantsoen	2014	(95.400)	Ja
5 Kinderopvang	2012	(86.724)	Ja
6 Huishoudelijke verzorging WMO	2013	(82.500)	Ja
7 Reservering Loon- / Prijsstijgin	2011	(80.000)	Ja
8 Baten OZB Eigenaren	2013	(75.000)	Ja
9 Stelpost Kapitaall. Investerings / Saldi Kostenplaat	2013	(65.000)	Ja
10 Hoofdrivol	2013	(64.623)	Ja
11 Hoofdrivol	2013	(60.249)	Ja
12 Overschrijdingsregeling b.b.o.	2014	(57.294)	Ja
13 saldi kostenplaatsen	2014	(55.395)	Nee
14 Baten OZB Gebruikers	2013	(55.000)	Ja
15 Woonvoorzieningen gehandicapten	2011	(52.000)	Ja
16 Plantsoenen Algemeen	2012	(51.500)	Ja
17 Scharlakenhof	2013	(50.937)	Ja
18 Kostenplaats IB	2011	(50.000)	Ja
19 Exploitatie kostenplaats V&H	2011	(50.000)	Nee
20 Overschrijdingsregeling b.b.o.	2013	(50.000)	Ja
21 Aanpassingen/Verhuizingen	2014	(50.000)	Ja

Bevindingen

In 2015 is er een ombuigingsprogramma afgerond. Het totaaloverzicht laat zien dat de meeste en de grootste ombuigingen gehaald zijn. De grootste ombuigingen die niet gehaald zijn, betreffen maatregelen op het gebied van de bedrijfsvoering. Er is echter niet onderzocht welk deel van de bedrijfsvoeringsmaatregelen dit betreft.

Totaal is ongeveer 90% van alle ombuigingen gehaald. Dit komt neer op een bedrag van ongeveer € 2,6 miljoen. Een deel van deze ombuigingen betrof ook het verhogen van de inkomsten op het gebied van de OZB.

Conclusie

De ombuigingen in het verleden zijn grotendeels gehaald. De grootste ombuigingen die niet gehaald zijn, hebben betrekking op de bedrijfsvoering.

Ombuigingsprogramma vanaf 2016

De ombuigingen zijn benoemd, maar een substantieel deel dient nog nader te worden ingevuld.

Geraamde ombuigingen 2016 t/m 2019 van minimaal 1 jaar met minimaal € 50.000		2016	2017	2018	2019
1	Bezuiniging op inhuur en personeelskosten	(150.000)	(250.000)	(250.000)	(450.000)
2	Huishoudelijke verzorging (WMO)	(200.000)	(200.000)	(200.000)	(200.000)
3	Gemeentelijk onderwijsbeleid: afschaffen bijdrage bewegingsonderwijs	(30.000)	(150.000)	(213.500)	(213.500)
4	Project nieuwe brandweerkazerne	(47.686)	(148.348)	(161.961)	(161.961)
5	Zorg: bezuiniging op Torion	(100.000)	(100.000)	(100.000)	(100.000)
6	Omgevingsvergunning bouwen	(80.000)	(80.000)	(80.000)	(80.000)
7	Wegen, straten en pleinen	(50.000)	(50.000)	(50.000)	(50.000)
8	Plantsoenen	(50.000)	(50.000)	(50.000)	(50.000)
Totaal ombuigingen min. 1 jaar met min. € 50k		(707.686)	(1.028.348)	(1.105.461)	(1.305.461)
Totaal ombuigingen		(878.676)	(1.245.249)	(1.385.270)	(1.485.119)

Bevindingen

In de hier getoonde tabel zijn de geraamde ombuigingen opgenomen met een geraamde besparing van minimaal € 50.000. Deze ombuigingen komen bovenop de reeds gerealiseerde ombuigingen van voorgaande jaren. Enkele opvallende punten zijn:

- De bezuinigingen op inhuur en personeelskosten zijn nog niet geconcretiseerd. Dit houdt in dat de gemeente nog invulling moet geven aan de exacte budgetten waarop omgebogen zal worden.
- Op huishoudelijke verzorging wordt € 200.000 per jaar omgebogen. Uit de onderuitputtingsanalyse blijkt dat er jaarlijks onderuitputting is op deze budgetten. Hierbij dient wel te worden aangetekend dat de totale budgetten binnen het Sociaal Domein de komende jaren ook zullen dalen.
- Voor Wegen, straten en pleinen, en plantsoenen kan een risico ontstaan. Op deze posten is tijdens de eerdere ombuigingen ook al bezuinigd. Voor plantsoenen is er nog geen invulling. Wel blijkt uit de analyse van begroting vs. realisatie dat voor de post Wegen, straten en pleinen in de jaren 2013 t/m 2015 een positieve afwijking is behaald. Door de ombuigingen kunnen de voorzieningen onder druk komen te staan, terwijl de gemeente een aantrekkelijke gemeente wil blijven.

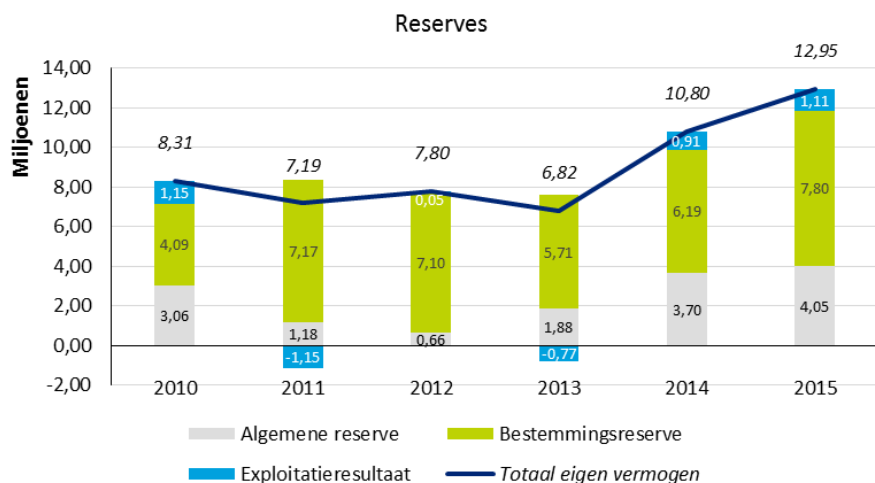
Conclusie

De gemeente heeft nog een grote opgave in het realiseren van de ombuigingen. Voor een substantieel deel van de ombuigingen moet nog nadere invulling worden gezocht.

Analyse financiële positie

Reservepositie

De reservepositie van de gemeente Haren is laag, maar laat een positieve ontwikkeling zien.

Bevindingen

Het eigen vermogen bestaat bij de gemeente uit de verschillende reserves en het rekeningresultaat. De hoogte van de reserves is dan opgebouwd uit:

- Algemene reserve
- Totaal aan bestemmingsreserves
- Exploitatieresultaat

Uit het overzicht van de reserves blijkt dat de reserves van de gemeente Haren de afgelopen jaren gegroeid zijn. Deze zijn van ruim € 8 miljoen in 2010 naar bijna € 13 miljoen in 2015 gegaan.

Ten opzichte van de referentiegemeenten heeft de gemeente Haren weinig reserves. De referentiegemeenten hebben een totale reserve van € 2.635 per inwoner, ten opzichte van € 575 voor de gemeente Haren. Het bedrag in de gemeente Haren is ook lager dan het landelijk gemiddelde van € 1.727 per inwoner.

Het beeld van lage reserves komt ook naar voren in de percentages ten opzichte van het balanstotaal en de exploitatie.

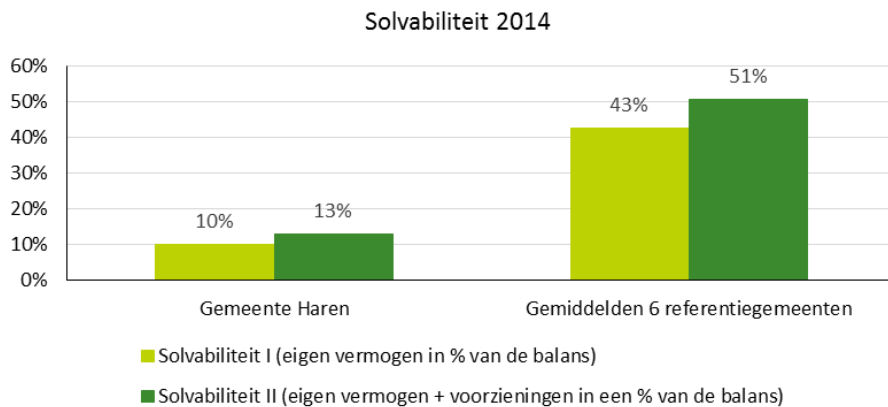
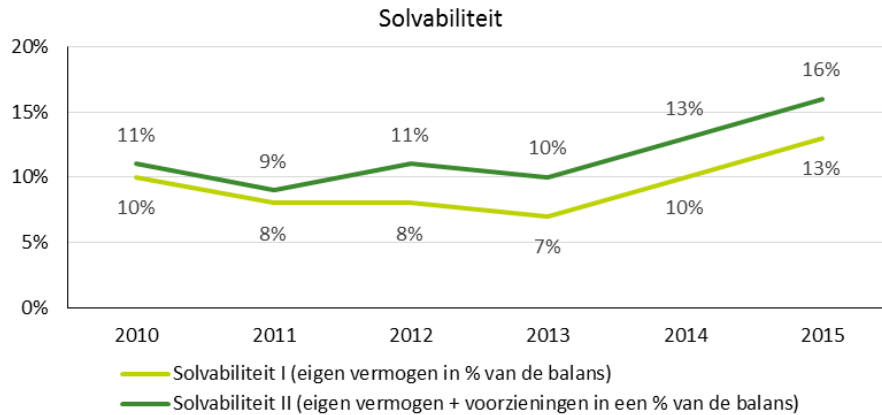
Conclusie

De reservepositie van de gemeente Haren is laag, zoals blijkt uit een vergelijking met de referentiegemeenten. De reservepositie laat wel een positieve ontwikkeling zien.

Eigen vermogen 2014	Gemeente Haren	Gemiddelden 6 referentiegemeenten
Algemene reserve	3.701	21.192
Bestemmingsreserves	6.185	25.428
Exploitatieresultaat	910	3.176
Totaal eigen vermogen	10.796	48.511
Eigen vermogen in % van de balans	10%	43%
Eigen vermogen in % van de exploitatie	23%	90%
Eigen vermogen per inwoner	575	2.635

Solvabiliteit

De solvabiliteit van de gemeente Haren is lager dan 20% en daarmee risicovol.

Bevindingen

De solvabiliteit is een goede indicator om inzicht te krijgen in de financiële gezondheid van de gemeente. Deze geeft de verhouding weer tussen het vreemd vermogen en het eigen vermogen op de balans. Het betreft de samenstelling van de passivakant van de balans. De solvabiliteit is ook een financieel kengetal conform het BBV.

De solvabiliteit wordt door ons uitgedrukt in een ratio exclusief voorzieningen en inclusief voorzieningen. Een voorziening kan op korte termijn een eigen financieringscomponent zijn.

Ten opzichte van 2010 is de solvabiliteitspositie van de gemeente Haren verbeterd. Echter, in relatie tot de BBV-kengetallen is deze verbetering nog niet voldoende om als gemiddeld risicovol (tussen 20 en 50%) te worden aangemerkt. De gemeente Haren blijft onder de 20%. De ontwikkeling richting 2022 (zie hoofdstuk Gevoeligheidsanalyse) laat zien dat de gemeente zich in 2022 niet bevindt boven de kritische grens van 20%, voor een gemiddeld risicoprofiel.

Ten opzichte van de referentiegemeenten is de solvabiliteitsratio van de gemeente Haren laag. Deze gemeenten scoren gemiddeld 43 tot 51%.

Conclusie

De solvabiliteitspositie van de gemeenten Haren biedt weinig ruimte om risico's op te vangen. Een lage solvabiliteit maakt de begroting minder flexibel en erg gevoelig voor renteschommelingen. Hoewel er een positieve ontwikkeling te zien is, blijft de solvabiliteit onder de 20% en daarmee risicovol.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio. Deze ratio is op basis van de eigen inschatting voldoende, maar lager dan bij de referentiegemeenten.

(*€1.000)	Jaarrekening 2014	Jaarrekening 2015	Begroting 2016
Weerstandscapaciteit (WC)	4.500	4.491	4.400
Risicoprofiel (RP)	4.300	4.320	4.261
Ratio WC/RP	1,0	1,2	1,0

Vergelijking in 2014 (*€1.000)	Gemeente Haren	Gemiddelde 5 referentiegemeenten
Weerstandscapaciteit (WC)	4.500	
Risicoprofiel (RP)	4.300	
Ratio WC/RP	1,0	5,6

Bevindingen

De risicoanalyse wordt op een gedetailleerde wijze uitgevoerd en veel risico's worden meegenomen. Er is geen inhoudelijke analyse op alle risico's die zijn uitgevoerd, maar door de gemeente is wel aangegeven dat de inventarisatie eenzijdig wordt opgesteld. De waarde van de opgetelde risico's is hierdoor gemakkelijker te beïnvloeden. Risicomanagement heeft meer aandacht gekregen. Tot 2016 was het risicomanagement kwetsbaar. Vanaf 2016 is het aan de agenda van het MT toegevoegd en dus breder in de organisatie belegd.

In de getoonde cijfers kunnen de structurele componenten nog gevoelig zijn voor de interpretatie. Daarnaast valt op dat de bezuinigingsmaatregelen uit de begroting nog niet zijn opgenomen in de inventarisatie, terwijl de haalbaarheid nog onzeker is.

Met betrekking tot de beschikbare weerstandscapaciteit maakt de gemeente Haren gebruik van twee componenten, namelijk de algemene reserve (incidentele capaciteit) en de beschikbare belastingcapaciteit (structurele capaciteit). Deze laatste wordt berekend aan de hand van het verschil tussen het maximum (art. 12 norm) en de huidige belastingen. Het meenemen van deze capaciteit is risicovol, omdat uit de analyse van de lokale lastendruk blijkt dat de gemeente Haren al uitkomt boven de kritisch norm van de belastingcapaciteit (zie pagina 32).

Het weerstandsvermogen van de gemeente Haren is constant ongeveer 1,0. De ratio van de gemeente is volgens gangbare uitgangspunten 'voldoende'. Mocht de ratio onder de 1,0 komen, dan zal deze worden bestempeld als 'matig'. Bij een aantal andere uitgangspunten, zoals een andere risicoanalyse of het niet gebruikmaken van de belastingcapaciteit als weerstandsvermogen zal de ratio onder de 1,0 komen.

In vergelijking met de referentiegemeenten valt op dat de gemeente Haren aan de onderkant zit met betrekking tot de ratio. Echter, elke gemeente heeft vrijheden in het berekenen van deze ratio's.

Conclusie

Het weerstandsvermogen van de gemeente Haren is op basis van haar eigen systematiek voldoende, maar lager dan dat van de referentiegemeenten. Gezien het feit dat bijvoorbeeld de bezuinigingsmaatregelen niet zijn meegenomen in de berekening, kan de ratio snel veranderen in 'matig'.

Garantstellingen

Er zijn minder gewaarborgde leningen dan bij de referentiegemeenten. Er is echter wel een specifieke garantstelling voor Haren-Noord.

Garanties (*€1.000)	Oorspronkelijk leningbedrag	% borgstelling	Stand 1-1-2015	Stand 31-12-2015
Medisch kleuterkleuterdag-verblijf / Stichting Elker (v.h. Stichting Base Groep)	761	100%	346	302
Personeelshypotheken / diverse (gepensioneerde) medewerkers ¹	4300	100%	2.312	2.312
Gebiedsontwikkeling Haren Noord/ GEM Haren Noord C.V. ²	22.000	100%	19.389	15.363
Totaal	27.061		22.047	17.977

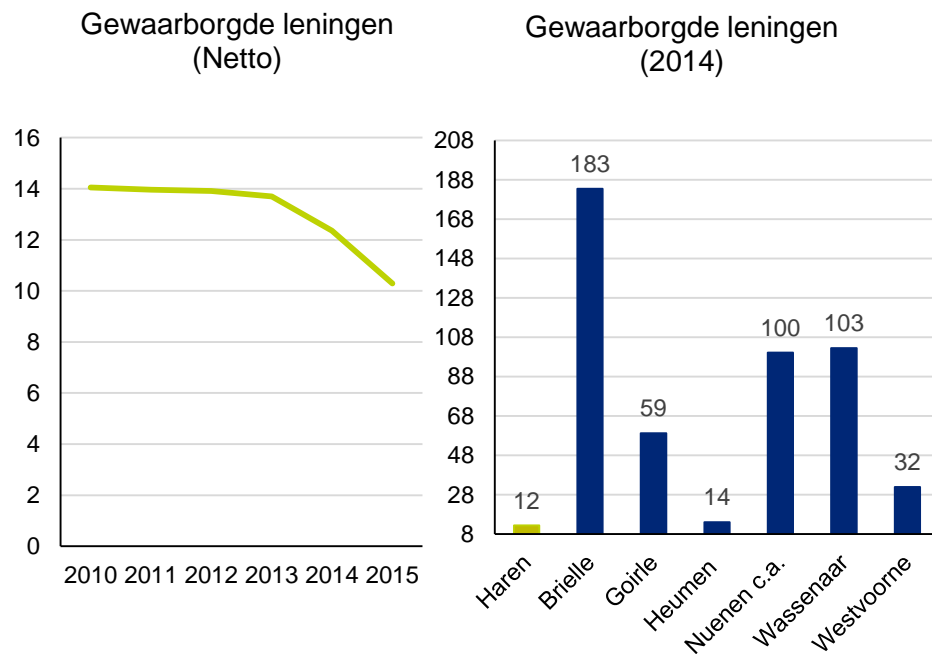
Bevindingen

Garantstellingen zijn gewaarborgde leningen die niet op de balans van de gemeente staan, maar waar de gemeente wel een financieel risico op loopt. De gemeente heeft in het overzicht opgenomen dat zij voor bijna € 18 miljoen aan garantstellingen heeft afgegeven. Echter, de garantstelling voor GEM Haren-Noord is maar voor 50% door de gemeente afgegeven.

De totale garantstelling bedraagt daarom maar ruim € 10 miljoen in 2016. In vergelijking met de referentiegemeenten heeft de gemeente een relatief laag bedrag aan garantstellingen uitstaan.

Conclusies

De uitstaande garantstellingen zijn lager dan die van de referentiegemeenten. De gemeente heeft echter wel een specifieke garantstelling met betrekking tot Haren-Noord.

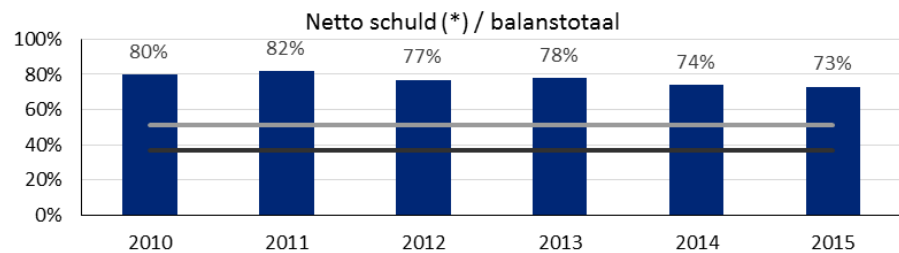
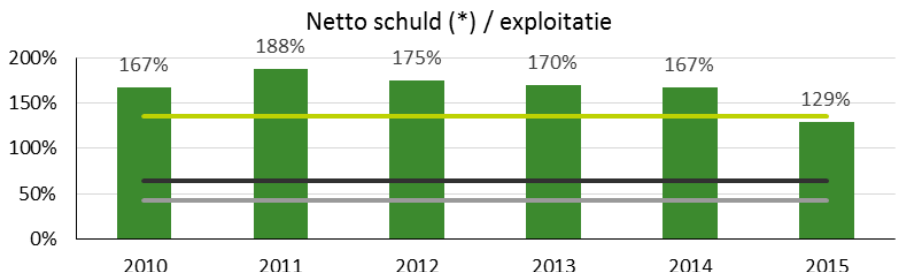
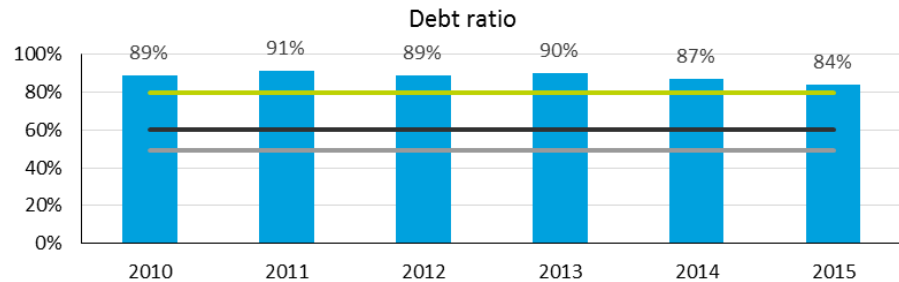

¹ Restantschuld op moment van verkoop van de leningenportefeuille door de gemeente in 2006. Door de gemeente is dit restant gegarandeerd aan de koper.

² De gemeente heeft de leningen voor 100% richting de geldgever gegarandeerd tot een maximum van € 22 mln. De moederbedrijven van de in GEM Haren-Noord C.V. deelnemende marktpartijen hebben voor 50% van het leningbedrag, dat wil zeggen voor een bedrag van maximaal € 11 mln., contragaranties afgegeven aan de gemeente. De vermelde standen per 1 januari 2015 en 31 december 2015 zijn de standen van de werkelijk uitstaande kredieten van GEM Haren Noord C.V. bij de bank.

Schuldpositie

De schuldpositie van de gemeente is hoog, maar laat wel een positieve ontwikkeling zien.

*) Nettoschuld: lang + kort vreemd vermogen +/- vlottende activa (exclusief voorraden) +/- langlopende uitgezette leningen +/- langlopende beleggingen

Bevindingen

De schuldpositie kan in verschillende grootheden en definities worden uitgedrukt. De gemeentelijk definitie wijkt af van de hier hanteerde definitie. Om een goede analyse te kunnen maken, is er voor gekozen om de schuldpositie uit te drukken in de Debt Ratio en in een verhouding tussen de nettoschuld en de exploitatie.

De Debt Ratio is de afgelopen jaren gedaald van 89% in 2010 naar 84% eind 2015. De norm voor de gemeente Haren is 80%. Deze norm ligt nog hoger dan het landelijk gemiddelde, dat ongeveer 60% bedraagt. Ten opzichte van de referentiemeenten is het verschil nog groter. Het gemiddelde van de vergelijkbare gemeenten komt neer op ongeveer 49%.

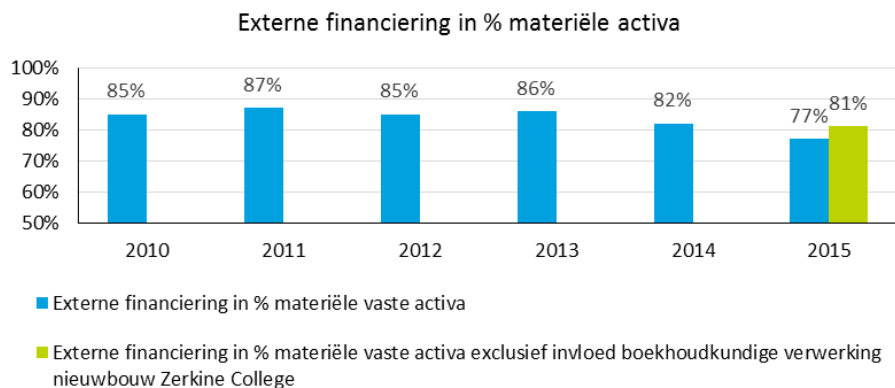
De verhouding tussen de nettoschuld en de exploitatie laat ook een dalend beeld zien. Een belangrijke oorzaak hiervan is de stijgende begrotingsomvang. De daling kan daarom een vertekend beeld geven. Daarom is ook de nettoschuld ten opzichte van het balanstotaal weergegeven. In 2010 was de verhouding 80% en in 2015 nog 73%. Dit is een kleinere daling dan de nettoschuld ten opzichte van de exploitatie. Het gemiddelde van de referentiemeenten is ongeveer 50% en daar blijft de gemeente boven. Een hoge schuldpositie houdt ook een hoge rente in. Voor de gemeente Haren komt de totale betaalde rente neer op 6% van de exploitatie.

Conclusies

De schuldpositie van de gemeente Haren is hoog, maar laat wel een positieve ontwikkeling zien. Ondanks de effecten van de verbeteringen blijft de positie hoog, gezien de vergelijking met het landelijk gemiddelde en met de referentiemeenten.

Aanwenden externe financiering

Ten opzichte van de referentiegemeenten is een groot deel van de materiële vaste activa extern gefinancierd.

Aanwending externe financiering	Gemeente Haren	Gemiddelden 6 referentiegemeenten
Langlopende schulden	63.033	40.940
Werkkapitaal (vlottende passiva-vlottende activa)	16.163	2.536
Externe financiering	79.196	47.305
Kapitaalverstrekking deelnemingen	96	481
Uitgezette leningen	1.498	7.158
Overige uitzettingen > 1 jaar	-	19.189
Grondexploitaties	15.773	22.376
Bijdrage aan activa in eigendom derden	226	88
Inzet financiering FVA en Grex	17.593	39.093
Externe financiering ten behoeve van het voorzieningenniveau	61.603	23.670
Materiële vaste activa	74.958	52.492
Externe financiering in % materiële vaste activa	82%	41%

Bevindingen

Om een beeld te krijgen van de manier waarop de schulden worden ingezet, is er een analyse gemaakt van de verhouding tussen de externe financiering en de materiële vaste activa. De ontwikkeling in de jaren laat zien dat het percentage voor de gemeente Haren daalt, van 87% in 2011 naar 81% eind 2015. Wij maken een correctie van de financiële vaste activa (Zernike), omdat de gemeente geen aflossing ontvangt voor de activa in eigendom derden, maar gaat dit afschrijven. De afschrijvingslasten moeten in de komende jaren nog worden terugverdiend.

De verhouding met het gemiddelde van de referentiegemeenten laat zien dat de gemeenten Haren in verhouding het dubbele van de materiële vaste activa heeft gefinancierd met externe financiering. Dit verschil wordt met name veroorzaakt door hogere externe financiering, en in mindere mate door meer materiële vaste activa.

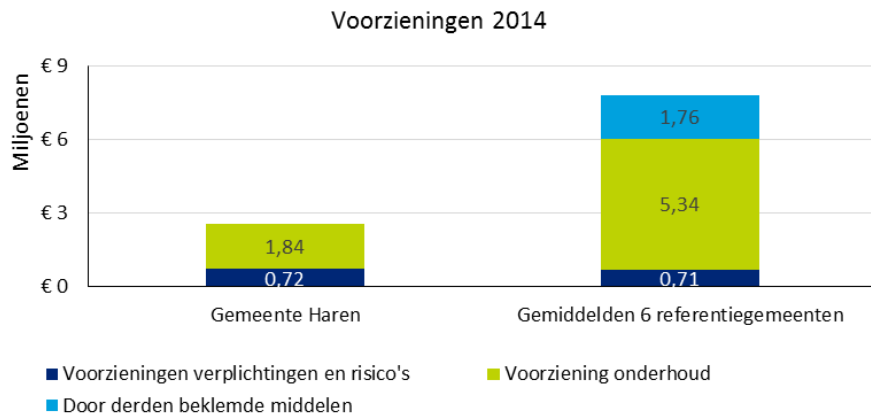
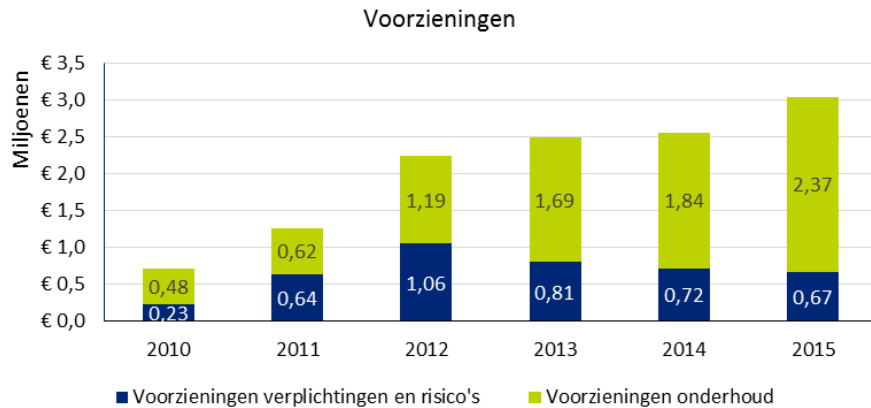
Conclusie

De aanwending van externe financiering voor materiële vaste activa is hoog. Er is wel een kleine positieve ontwikkeling te zien. Het is de vraag of deze verhouding nog veel gunstiger wordt. De schulddispositie wordt verder afgebouwd, maar de materiële vaste activa worden ook lager. Uit de meerjarenbegroting blijkt dat de investeringen de komende jaren ook zullen afnemen; de afschrijvingen zijn dan hoger dan de investeringen. Het is de vraag of de gemeente de vervangingsinvesteringen goed in beeld heeft. Door de gemeente is aangegeven dat het Beheer Openbare Ruimte op orde is.

Een hoge externe financiering betekent ook hoge rentelasten en daardoor minder flexibiliteit in de begroting.

Voorzieningen

De voorzieningen groeien, maar liggen onder het niveau van de referentiegemeenten. De gemeente 'spaart' minder voor onderhoud.

Bevindingen

De voorzieningen kunnen worden ingedeeld in drie categorieën: voorzieningen verplichtingen en risico's, voorzieningen onderhoud en door derden beklemde middelen

De gemeente Haren laat een redelijk stabiel beeld zien in de omvang van de voorzieningen met betrekking tot verplichtingen en risico's. Er zijn geen door derden beklemde gelden. De groei van de voorzieningen wordt met name veroorzaakt door een groei van de onderhoudsvoorzieningen. Uit dit onderzoek blijkt niet of de gemeente de onderhoudsvoorzieningen op peil brengt of dat zij een achterstand heeft in de uitvoering van het onderhoud of dit 'bewust' temporeert.

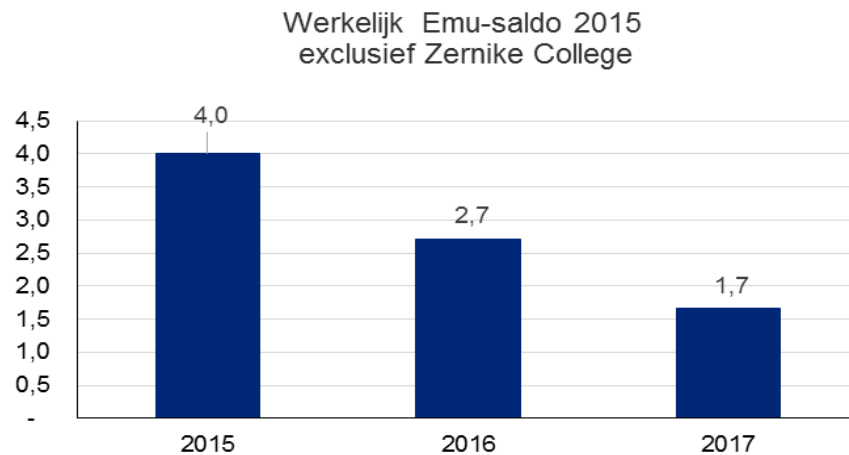
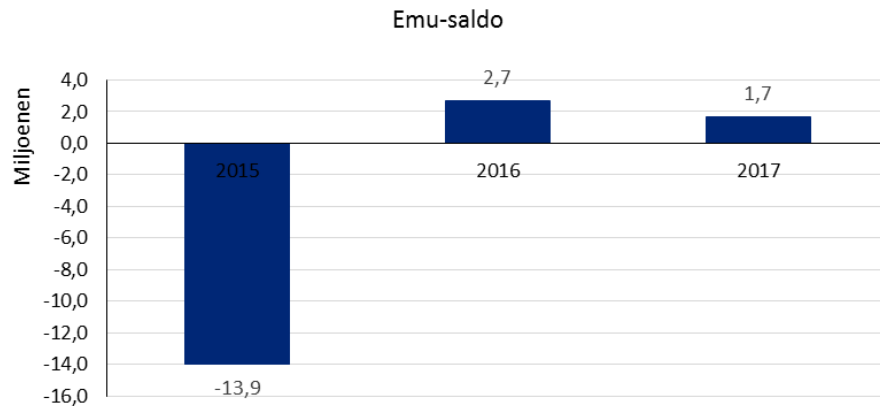
Ten opzichte van de referentiegemeenten heeft de gemeente Haren weinig onderhoudsvoorzieningen. Echter, er liggen onderhoudsplannen ten grondslag aan de onderhoudsvoorzieningen. De toereikendheid hiervan is niet beoordeeld. Een oorzaak van de relatief lage onderhoudsvoorzieningen is dat de gemeente veel onderhoud activeert; de gemeente spaart niet voor dit onderhoud, maar betaalt dit achteraf.

Conclusie

Met betrekking tot de voorzieningen van de gemeente Haren is de positie stabiel. Er is een groei te zien van de onderhoudsvoorzieningen, maar deze liggen onder het niveau van de referentiegemeenten. De gemeente spaart minder voor onderhoud, maar betaalt dit vaker achteraf (het activeren van het onderhoud).

Emu-saldo

Het werkelijke Emu-saldo van 2015 is positief, de prognose voor 2016 en 2017 laat ook een positief saldo zien.

Bevindingen

Het Emu-saldo wordt uitgerekend om te bepalen of er een vorderingsoverschot of een -tekort is. Wanneer het saldo positief is, is er sprake van een vorderingenoverschot, en als het saldo negatief is, spreekt men van een 'vorderingstekort'.

Op basis van de begrotingscijfers van de gemeente wordt zichtbaar dat er in 2015 een groot tekort was en dat er voor 2016 en 2017 een geprognosticeerd overschot is.

In de grafiek staat het werkelijk Emu-saldo van 2015: circa € 17,6 miljoen positief. Vanwege de boekhoudkundige correctie van € 13,6 miljoen, in verband met de nieuwbouw van het Zernike College, is het werkelijke Emu-saldo over 2015 circa € 4,0 miljoen positief.

Conclusies

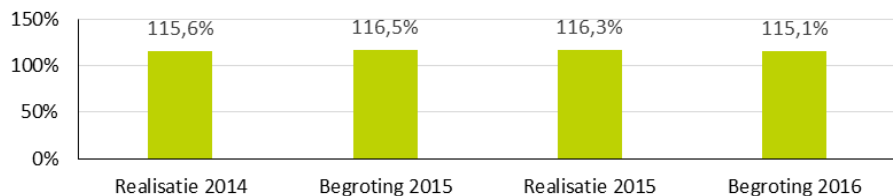
Het Emu-saldo wordt uitgerekend om te bepalen of er een vorderingsoverschot of -tekort is. Bij de gemeente Haren is er een structureel overschot, wat het beeld bevestigt dat er minder geïnvesteerd wordt in de komende jaren.

Lokale lastendruk

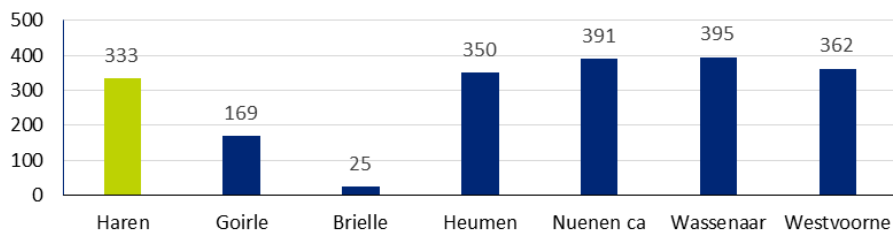
Er is weinig flexibiliteit om de lasten verder te verhogen, omdat er een relatief hoge lokale lastendruk is.

	Gemeente Haren	Landelijk gemiddelde
Meerpersoonshuishouden	€ 832	€ 723
Rangnummer	333	
OZB: tarief woningen	0,1448	0,1259
OZB: tarief niet woningen	0,4204	0,4572
Afvalstoffenheffing: tarief mph	€ 223	€ 263
Rioolheffing: tarief mph	€ 234	€ 193

Belastingcapaciteit

Ranglijst Coelo 2016

Bevindingen

Conform de ranglijst van Coelo heeft de gemeente Haren hoge lokale lasten. Dit komt tot uitdrukking in de plaats 333, waarbij de goedkoopste gemeente van Nederland op de eerste plaats 1 staat. Echter, vergelijkbare gemeenten staan ook hoog op de Coelo-ranglijst. Deze hoge plaats wordt mede veroorzaakt door een relatief hoge gemiddelde WOZ-waarde. Vier van de zes gemeenten hebben hogere lasten dan de gemeente Haren. De andere twee staan wel aanzienlijk hoger op de ranglijst. Het gemiddelde tarief voor niet-woningen is lager dan het landelijk gemiddelde.

Ten opzichte van het landelijk gemiddelde heeft een meerpersoonshuishouden in de gemeente Haren € 109 meer lasten per jaar.

Als BBV-kengetal wordt ook de belastingcapaciteit van de gemeente berekend. Op basis van de berekeningen in het jaarverslag van 2015 komt de capaciteit van de gemeente uit op 115% in 2015. Er is een kritische norm van 105%. De gemeente Haren zit hier nog ver boven.

Conclusie

Voor de gemeente Haren geldt dat de lokale lastendruk relatief hoog is, zoals blijkt uit de Coelo-ranglijst en op basis van het kengetal belastingcapaciteit. Het tarief voor niet-woningen is lager dan het landelijk gemiddelde.

Door de hoge lasten is er weinig flexibiliteit om de lasten verder te verhogen als de financiële situatie daarom vraagt. Er is dus sprake van een beperkte structurele bron van weerstandscapaciteit.

Grondexploitaties

Voor alle grondexploitaties geldt een positieve netto contante waarde. Het verwachte resultaat van Haderaplein is al meegenomen in de begroting.

Vanwege vertrouwelijkheid zijn de cijfers van de grondexploitaties niet opgenomen in dit rapport.

Bevindingen

De gemeente heeft vier gemeentelijke grondexploitaties en is via een gemeentelijke BV samen met twee marktpartijen deelnemer (voor 49%) in de GEM Haren-Noord CV. De gemeente verwacht voor alle grondexploitaties een positief resultaat (netto contante waarde).

Voor de gemeentelijke grondexploitaties geldt dat het Stationsgebied reeds een negatieve boekwaarde heeft (meer gerealiseerde opbrengsten dan gerealiseerde kosten). De totaal geraamde opbrengsten liggen hoger dan de totaal geraamde kosten.

Voor Haderaplein geldt dat de opbrengsten reeds begroot zijn, om de kapitaallasten van het gemeentehuis te dekken.

De totale kapitaalstorting van de gemeente in de GEM Haren-Noord CV bedraagt € 67.000. Daarnaast staat de gemeente garant voor de leningen die de GEM aangaan. Hier staat een contragarantie door de moederbedrijven van de twee marktpartijen tegenover.

De boekwaarde van GEM is niet geconsolideerd in de gemeentelijke balans. Het verwachte resultaat van de GEM is positief. Vergeleken met de geraamde opbrengsten is er sprake van een relatief kleine marge. Zo leidt een daling van de opbrengsten met 10% tot een negatief resultaat.

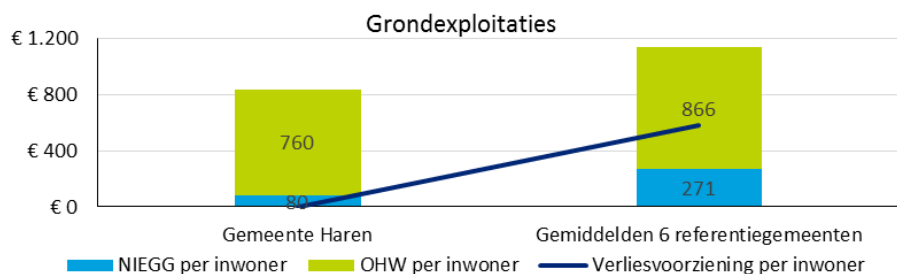
Conclusie

Alle grondexploitaties kennen een positieve netto contante waarde; de gemeente verwacht dus winst te maken met de grondexploitaties. Een risico hierbij is dat een deel hiervan al is ingezet als opbrengst in de begroting.

Grondexploitaties: risicoreservering

De gemeente heeft een bedrag van € 1,5 miljoen aangehouden in het benodigde weerstandsvermogen voor de vijf grondexploitaties.

Risicoreservering grondexploitaties	
Komplan	-
Nesciopark	317.000
Haderaplein	50.000
Stationsgebied	355.000
Haren-Noord (gemeente is deelnemer)	768.000
Totaal	1.490.000

Bevindingen

De gemeente heeft een bedrag van € 1,5 miljoen aangehouden in het benodigde weerstandsvermogen voor de vijf grondexploitaties (exclusief eventuele posten die gedeeltelijk betrekking kunnen hebben op één of meerdere grondexploitaties, zoals planschades, schadeclaims inwoners & rentekosten).

De boekwaarde onderhanden werk is, vergeleken met het gemiddelde van de zes referentiegemeenten, relatief laag. De referentiegemeenten hebben een gemiddelde verliesvoorziening van € 584, waar de gemeente Haren geen verliesvoorziening heeft opgenomen. Hierbij is geen rekening gehouden met eventuele afboekingen in het verleden.

Conclusie

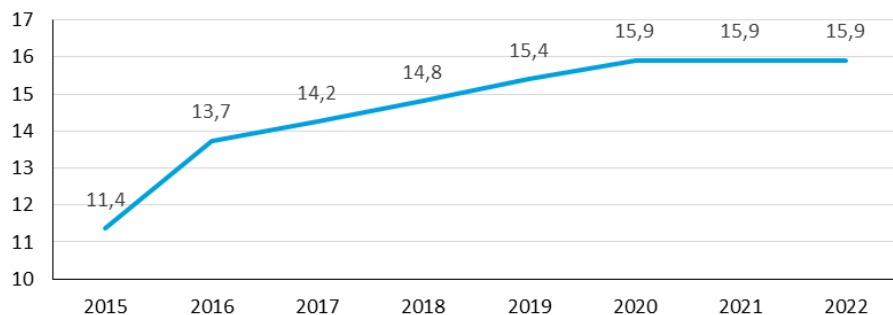
Op basis van deze analyse wijken de grondexploitaties niet ongunstig af van die bij de zes referentiegemeenten. Daarbij dient te worden aangemerkt dat er sprake kan zijn van projectspecifieke risico's die niet zijn meegenomen in deze analyse.

Gevoeligheidsanalyse

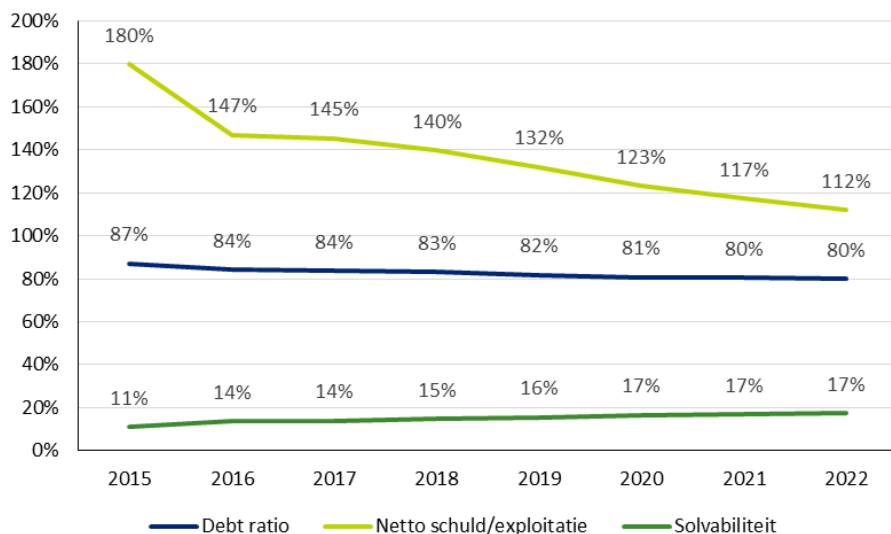
Gevoeligheidsanalyse

Op basis van een viertal scenario's wordt de prognose van een aantal kengetallen uit de begroting 2016 opnieuw berekend.

Ontwikkeling Eigen Vermogen begroting 2016

Kengetallen Begroting 2016

Toelichting

De begroting en aannames van de gemeente Haren kennen nog een aantal onzekerheden. Daarom hebben wij door middel van een aantal scenario's weergegeven welke ontwikkelingen de kengetallen laten zien als er tegenvallers optreden.

Als uitgangspunt hebben wij de meerjarenprognose van de begroting en de balans uit de begroting genomen. Daarnaast hebben wij de Harense definitie van de Netto Schuld/Exploitatie gebruikt, om aan te sluiten bij de kengetallen in de begroting.

De gemeente Haren heeft als doel gesteld om de Debt Ratio (vreemd vermogen t.o.v. het totale vermogen) onder de 80% te krijgen en de nettoschuld ten opzichte van de exploitatie onder de 110% te krijgen. In de huidige prognose wordt in 2022 een Debt Ratio van 80% gehaald en de Netto Schuld/Exploitatie wordt bijna gehaald met 112%. Daarnaast hebben wij het kengetal solvabiliteit toegevoegd, omdat dit voor het BBV een verplicht kengetal is.

Scenario's

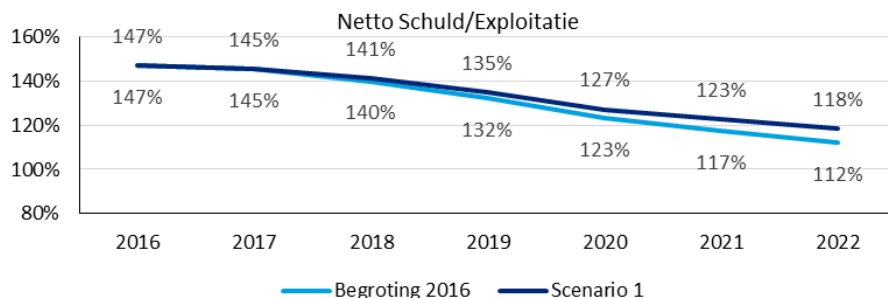
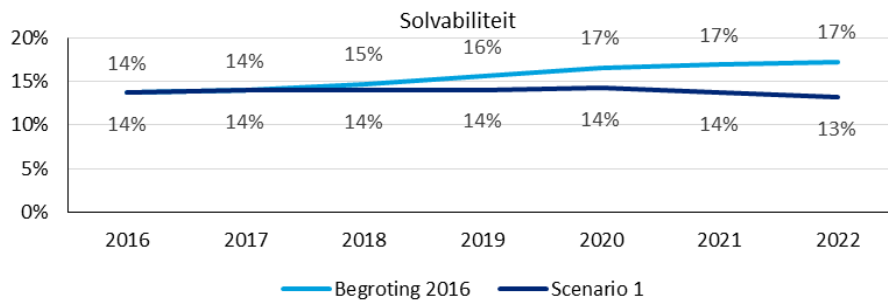
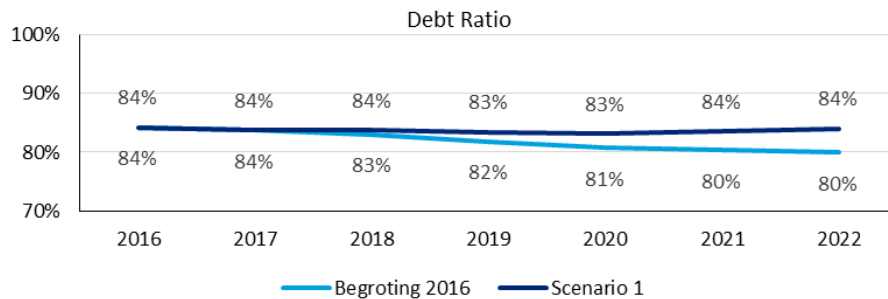
Scenario 1: Vanaf 2018 worden de lasten € 750.000 structureel hoger dan begroot, reden hiervoor kan zijn dat bijvoorbeeld 50% van de bezuinigingen niet gehaald wordt of doordat er meer uitgaven in het sociaal domein zijn.

Scenario 2: In 2017 is er een incidenteel tekort van € 2.000.000, door een onverwacht tekort. Voorbeelden van onverwachte incidentele tekorten zijn: aanspraken op garanties of tekorten in grondexploitaties.

Scenario 3: In 2018 wordt een eenmalige extra investering gedaan van € 5.000.000. De komende jaren wordt er aanzienlijk minder geïnvesteerd, waardoor extra investeringen wellicht nodig zijn.

Scenario 1: structureel € 0,75 mln. meer uitgaven

Meer structurele uitgaven betekent dat de gemeente haar doelstellingen op het gebied van de schuldpositie niet zal halen.

Bevindingen

Scenario 1 is het scenario waarin vanaf 2018 de lasten € 750.000 structureel hoger zijn dan begroot, doordat bijvoorbeeld bezuinigingen niet gehaald worden of doordat er meer uitgaven in het sociaal domein zijn.

Het effect van dit scenario is een daling van een positief resultaat naar een negatief resultaat. Bij het zelfde voorzieningenniveau zullen de schulden daardoor minder hard dalen. Dit heeft effect op de verschillende ratio's.

Debt Ratio/Solvabiliteit

In de oorspronkelijke begroting is zichtbaar dat de Debt Ratio in 2022 conform de door de gemeente Haren gestelde begroting gehaald wordt. Echter, door deze tegenvaller zal de Debt Ratio uiteindelijk weer gaan stijgen en wordt de doelstelling niet gehaald.

De solvabiliteit laat een zelfde beeld zien, deze zal uiteindelijk weer dalen en komt daarmee verder af van de kritische norm van 20%.

Netto Schuld/Exploitatie

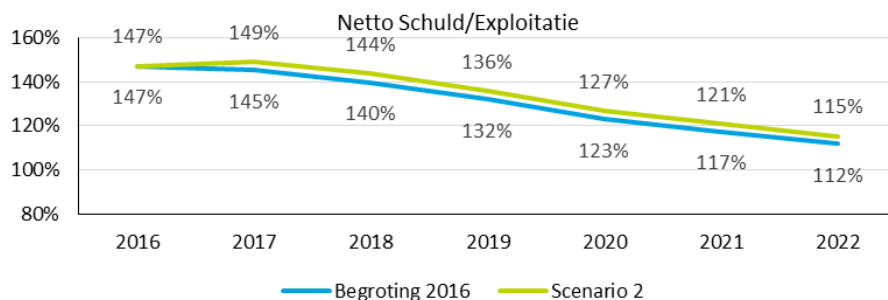
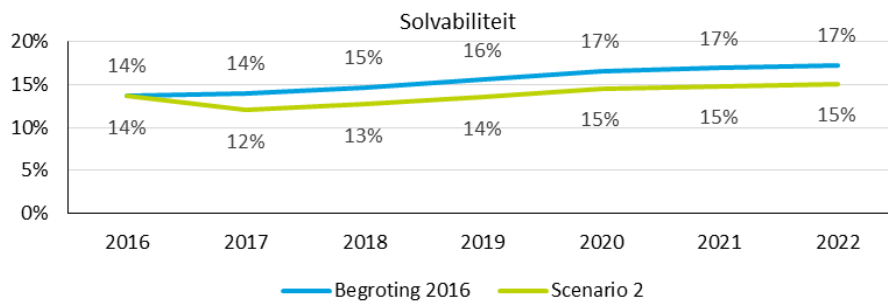
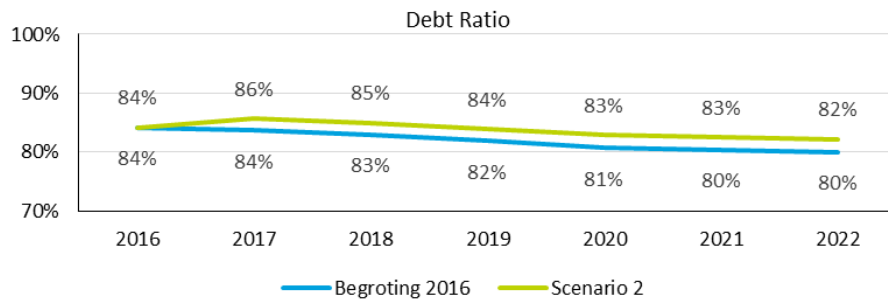
De doelstelling van de gemeente Haren is om dit kengetal te verminderen naar 110%. Door structurele tegenvallers in de begroting wordt zichtbaar dat de doelstelling niet gehaald wordt. De grafiek laat wel zien dat dit kengetal blijft dalen.

Conclusie

Door een structurele tegenvaller in de begroting komt de gemeente Haren verder af te staan van haar doelstellingen om de schuldpositie te verbeteren en van de mogelijkheden om het voorzieningenniveau in stand te houden.

Scenario 2: incidenteel € 2 mln meer uitgaven

Elk incidentele tegenvaller van ongeveer € 1 mln. heeft een effect van negatief effect van 1% in 2022 op de Debt Ratio.

Bevindingen

Scenario 2 is het scenario dat er in 2017 een incidentele tegenvaller is van € 2.000.000. Bij dit scenario is er eenmalig een negatief rekeningresultaat. Een eenmalige daling van het eigen vermogen heeft ook effect op de verschillende ratio's.

Debt Ratio/Solvabiliteit

In de oorspronkelijke begroting is zichtbaar dat de Debt Ratio in 2022 conform de door de gemeente Haren gestelde begroting gehaald wordt. Een eenmalige tegenvaller heeft wel effect op de Debt Ratio, maar die is minder groot dan een structurele tegenvaller. In plaats van op 80%, komt de ratio in 2022 uit op 82%.

De solvabiliteit laat eenzelfde beeld zien; deze zal uiteindelijk licht dalen en komt daarmee verder af van de kritische norm van 20%.

Netto Schuld/Exploitatie

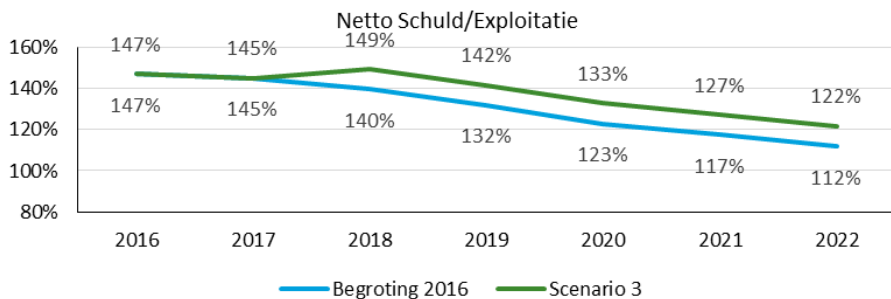
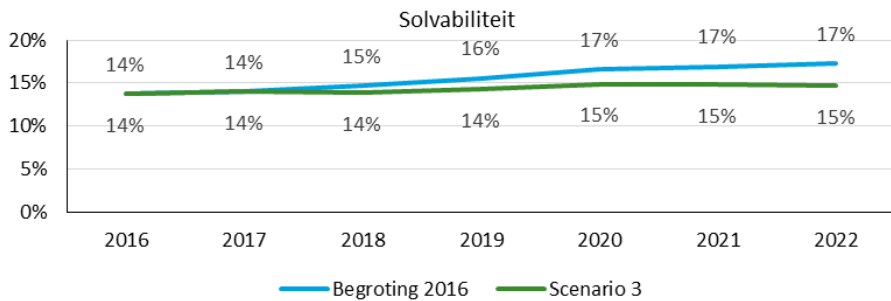
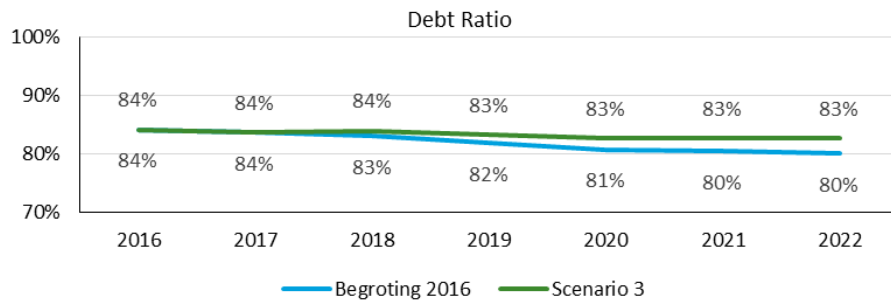
De doelstelling van de gemeente Haren is om dit kengetal te verminderen naar 110%. Door een incidentele tegenvaller ten opzichte van de begroting is er een kleine negatieve afwijking bij het behalen van de doelstelling. De grafiek laat wel zien dat dit kengetal blijft dalen.

Conclusie

Door een incidentele tegenvaller in de begroting komt de gemeente Haren verder af te staan van haar doelstelling om de schuldpositie te verbeteren. De stelregel hierbij is dat voor elke € 1.000.000 aan tegenvallers de Debt Ratio met 1% stijgt in 2022.

Scenario 3: eenmalige investering van € 5 mln.

De extra investering heeft een negatief effect op de ratio's en zal tot gevolg hebben dat de begroting aangepast moet worden aan de nieuwe kapitaallasten.

Bevindingen

Scenario 2 is dat in 2018 een eenmalige extra investering wordt gedaan van € 5.000.000. Dit scenario heeft, naast effect op de materiële vaste activa en de schulden, ook effect op het resultaat, omdat de afschrijvingen en de rentelasten zullen toenemen.

Debt Ratio/Solvabiliteit

Ten opzichte van het voor de oorspronkelijke begroting 2016 gestelde doel van 80%, komt bij dit scenario de Debt Ratio in 2022 uit op 83%. Dit is dus hoger dan het door de gemeente Haren gestelde doel. Ook valt op dat de hoogte van de Debt Ratio door de extra investeringen redelijk gelijk blijft.

De solvabiliteit laat een zelfde beeld zien, deze zal uiteindelijk licht dalen en komt daarmee verder af van de kritische norm van 20%.

Netto Schuld/Exploitatie

De doelstelling van de gemeente Haren is om dit kengetal te verminderen naar 110%. Door extra investeringen ten opzichte van de begroting is er een kleine negatieve afwijking van het behalen van de doelstelling. De grafiek laat wel zien dat dit kengetal blijft dalen. Wel heeft een extra investering een groter effect op deze ratio dan op de Debt Ratio.

Conclusie

Bij eventuele extra investeringen zullen de kengetallen extra onder druk komen te staan en alleen door een verdere krimp in de uitgaven zullen de gestelde doelen gehaald kunnen worden. Tevens zal de begroting minder flexibel worden.

Bijlagen

Bijlage 1: Analyse per beleidscluster

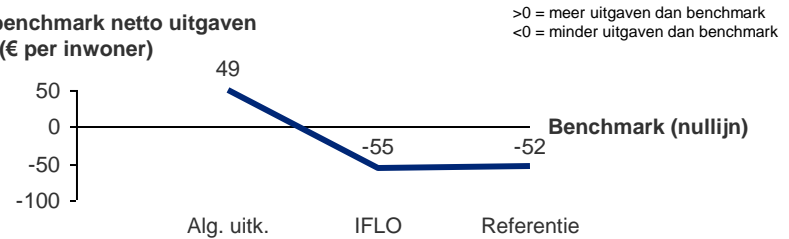
Bijlage 1: Analyse per beleidscluster

Werk en inkomen & Jeugd

Werk en inkomen

Afwijking benchmark netto uitgaven
(€ per inwoner)

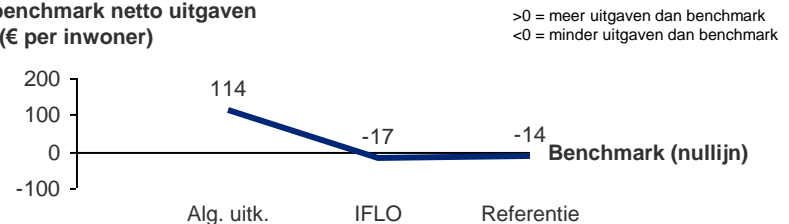
Toelichting

- In vergelijking met de algemene uitkering zijn de netto-uitgaven per inwoner in het uitgavencluster Werk en inkomen hoger begroot bij de gemeente Haren. In vergelijking met de kengetallen gekoppeld aan de IFLO-normen en in vergelijking met de referentiegemeenten liggen de netto-uitgaven onder de benchmark.
- Uit onze analyse blijkt dat met name op het vlak van het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid in vergelijking met referentiegemeenten de uitgaven van de gemeente Haren aanzienlijk lager zijn begroot.
- Daarnaast blijkt uit onze analyse dat, in vergelijking met de IFLO-kengetallen, de gemeente Haren in 2016 minder uitgeeft aan het thema 'Sociale werkvoorziening' dan gemeenten met een vergelijkbare centrumfunctie en sociale structuur.

Jeugd

Afwijking benchmark netto uitgaven
(€ per inwoner)

Toelichting

- In het uitgavencluster Jeugd liggen de netto-uitgaven per inwoner in vergelijking met de IFLO-kengetallen en de referentiegemeenten lager in de begroting 2016.
- In vergelijking met de algemene uitkering zijn de netto-uitgaven per inwoner van de gemeente Haren vooral hoger op het terrein van de individuele voorzieningen Natura Jeugd.

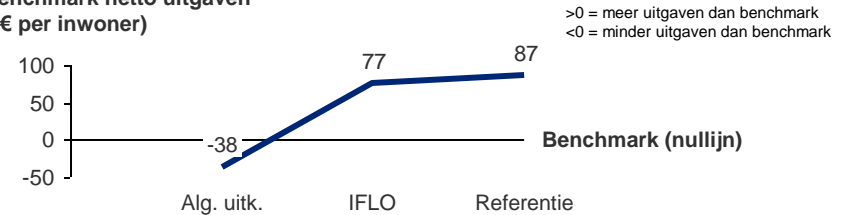
Bijlage 1: Analyse per beleidscluster

Educatie & Maatschappelijke ondersteuning

Educatie

Afwijking benchmark netto uitgaven
(€ per inwoner)

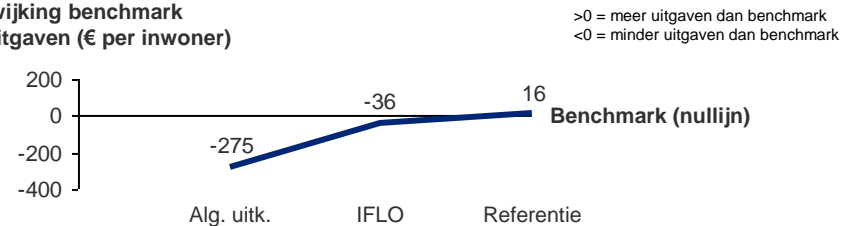
Toelichting

- In het uitgavencluster Educatie liggen de netto-uitgaven per inwoner in vergelijking met de IFLO-kengetallen en de referentiegemeenten hoger in de begroting 2016.
- In vergelijking met de algemene uitkering zijn de netto-uitgaven per inwoner in het uitgavencluster Educatie lager begroot bij de gemeente Haren.
- In vergelijking met de IFLO-kengetallen zijn de netto-uitgaven per inwoner van de gemeente Haren vooral hoger op het terrein van Basisonderwijs en onderwijshuisvesting (openbaar en bijzonder).

Maatschappelijke ondersteuning

Afwijking benchmark
netto uitgaven (€ per inwoner)

Toelichting

- In vergelijking met de algemene uitkering en de IFLO-kengetallen zijn de netto-uitgaven in het cluster Maatschappelijke ondersteuning lager begroot bij de gemeente Haren; daarentegen zijn de netto-uitgaven in vergelijking met de referentiegemeenten hoger begroot.
- Uit onze analyse blijkt dat met name op het vlak van Maatwerkvoorzieningen Natura materieel WMO in vergelijking met de algemene uitkering, de uitgaven van de gemeente Haren aanzienlijk lager zijn begroot.

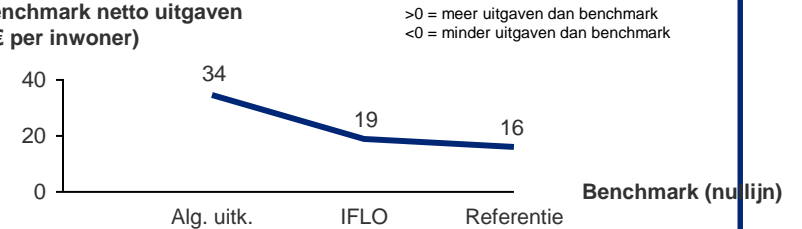
Bijlage 1: Analyse per beleidscluster

Cultuur en ontspanning & Infrastructuur en gebiedsontwikkeling

Cultuur en ontspanning

Afwijking benchmark netto uitgaven
(€ per inwoner)

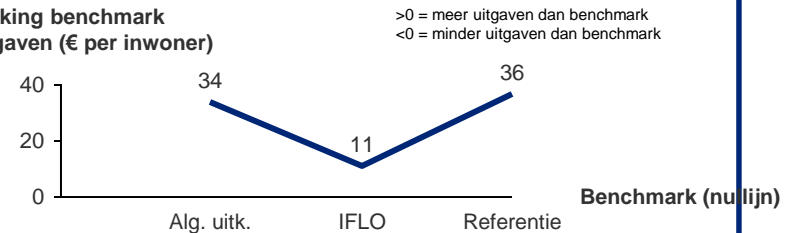
Toelichting

- Vanuit het uitgavencluster Cultuur en ontspanning verwacht de gemeente Haren in vergelijking tot alle gehanteerde benchmarks hogere netto-uitgaven per inwoner.
- Uit onze analyse blijkt dat met name op het vlak van Openbaar groen en openluchtrecreatie in vergelijking met de algemene uitkering de uitgaven van de gemeente Haren hoger zijn begroot.

Infrastructuur en gebiedsontwikkeling

Afwijking benchmark
netto uitgaven (€ per inwoner)

Toelichting

- Vanuit het uitgavencluster Infrastructuur en gebiedsontwikkeling verwacht de gemeente Haren in vergelijking tot alle gehanteerde benchmarks hogere netto-uitgaven per inwoner.
- De hogere netto-uitgaven per inwoner in vergelijking met de algemene uitkering, de IFLO-kengetallen en de referentiegemeenten worden met name veroorzaakt op het vlak van Wegen, straten en pleinen, en verkeersmaatregelen.

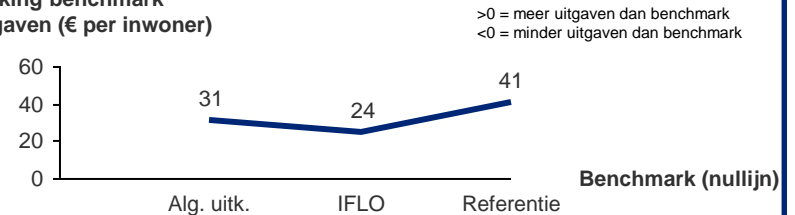
Bijlage 1: Analyse per beleidscluster

Riolering en reiniging & Openbare orde en veiligheid

Riolering en reiniging

Afwijking benchmark
netto uitgaven (€ per inwoner)

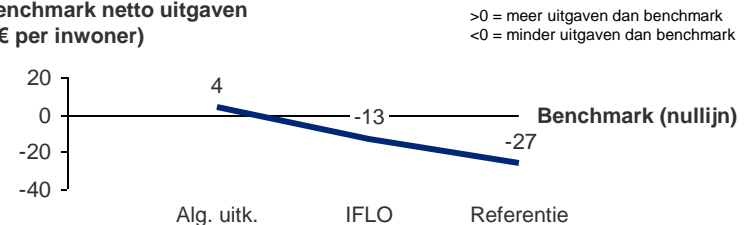
Toelichting

- De begrote netto-uitgaven in het uitgavencluster Riolering en reiniging zijn hoger ten opzichte van de algemene uitkering, de IFLO-kengetallen en de referentiegemeenten.
- De begrote netto-uitgaven op het vlak van Riolering en reiniging zijn gelijk aan de baten die de gemeente Haren uit haar rioolheffing genereert. De uitvoering van het thema Riolering en reiniging is hiermee kostendekkend. Daarentegen hebben de referentiegemeenten positieve baten begroot op het thema Riolering en reiniging.

Openbare orde en veiligheid

Afwijking benchmark netto uitgaven
(€ per inwoner)

Toelichting

- De begrote netto-uitgaven in het uitgavencluster Openbare orde en veiligheid liggen bij de gemeente Haren lager ten opzichte van de IFLO-kengetallen. Daarbij zijn deze begrote uitgaven binnen dit uitgavencluster ook lager ten opzichte van de referentiegemeenten.
- Uit onze analyse blijkt dat de netto-uitgaven per inwoner met name op lv3-functie Openbare orde en veiligheid (F140) lager zijn begroot dan bij de referentiegemeenten.

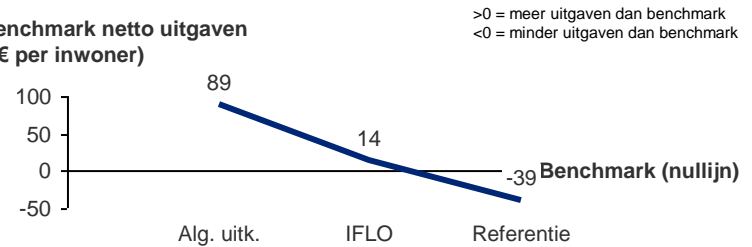
Bijlage 1: Analyse per beleidscluster

Bestuursorganen en algemene ondersteuning

Bestuursorganen en algemene ondersteuning

Afwijking benchmark netto uitgaven
(€ per inwoner)

Toelichting

- De uitgaven binnen het cluster Bestuursorganen en algemene ondersteuning zijn hoofdzakelijk apparaatskosten.
- In vergelijking tot de algemene uitkering en de referentiegemeenten valt met name op dat de begrote netto-uitgaven op het vlak van Burgerzaken & Bestuursondersteuning college van burgemeester en wethouders hoger liggen (gemiddeld € 47 per inwoner hoger). Het duiden van dit verschil vereist het uitvoeren van een gedetailleerde analyse.

Bijlage 1: Analyse per beleidscluster

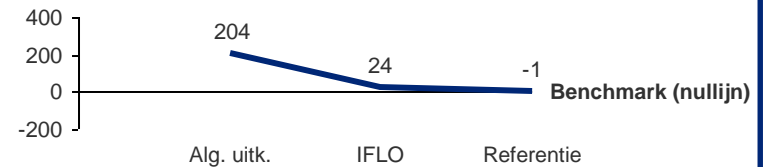
Netto inkomsten

Totaal netto-inkomsten*

Afwijking benchmark netto inkomsten (€ per inwoner)

>0 = meer inkomsten dan benchmark
<0 = minder inkomsten dan benchmark

Toelichting

- De begrote netto-inkomsten zijn bij de gemeente Haren hoger ten opzichte van de algemene uitkering en de IFLO-kengetallen.
- De netto-inkomsten die zijn begroot op overige eigen middelen zijn lager bij de gemeente Haren ten opzichte van de referentiegemeenten. Dit geldt ook ten opzichte van de IFLO-kengetallen. Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door de Mutaties reserves.
- Daarnaast valt op dat de begrote inkomsten op de bouwgrondexploitatie hoger zijn dan bij de referentiegemeenten.

Bijlage 2: Onderdelen beleidsclusters

Bijlage 2: De verschillende onderdelen binnen een cluster

Werk en inkomen

Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen- en subsidies
Sociale werkvoorziening
Overige sociale zekerheidsregelingen vanuit het Rijk
Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid
Re-integratie en participatievoorzieningen Participatiewet

Jeugd

Kinderdagopvang
Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd*
Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd*
PGB Wmo en Jeugd*
Eigen bijdragen algemene voorzieningen Wmo en Jeugd*
Individuele voorzieningen Natura Jeugd
Veiligheid, jeugdreclassering en opvang Jeugd
Ouderbijdragen individuele voorzieningen en opvang Jeugd
Jeugdgezondheidszorg (jeugdgezondheidszorg)

Educatie

Basisonderwijs, excl. Onderwijshuisvesting (openbaar en bijzonder)
Basisonderwijs, onderwijshuisvesting (openbaar en bijzonder)
Speciaal (voortgezet) onderwijs, exclusief onderwijshuisvesting (openbaar en bijzonder)
Speciaal (voortgezet) onderwijs, onderwijshuisvesting (openbaar en bijzonder)
Voortgezet onderwijs, exclusief onderwijshuisvesting (openbaar en bijzonder)
Voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting (openbaar en bijzonder)
Gemeensch. baten en lasten van het onderwijs
Volwasseneneducatie

Maatschappelijke ondersteuning

Vreemdelingen
Tehuizen
Maatwerkvoorzieningen Natura materieel Wmo
Maatwerkvoorzieningen Natura immaterieel Wmo
Opvang en beschermd wonen Wmo
Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang Wmo
Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd*
Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd*
PGB Wmo en Jeugd*
Eigen bijdragen algemene voorzieningen Wmo en Jeugd*
Ambulancevervoer
Verpleeginrichtingen
Openbare gezondheidszorg

Cultuur en ontspanning

Openbaar bibliotheekwerk
Vormings- en ontwikkelingswerk
Sport
Groene sportvelden en terreinen
Kunst
Musea
Natuurbscherming
Openbaar groen en openluchtrecreatie
Overige recreatieve voorzieningen
Lijkbezorging
Baten begraafplaatsrechten

Bijlage 2: De verschillende onderdelen binnen een cluster

Infrastructuur en gebiedsontwikkeling

Wegen, straten, pleinen en verkeersmaatregelen
Parkeren
Baten parkeerbelasting
Binnenhavens en waterwegen
Veerdiensten
Waterkering, afwatering en landaanwinning
Milieubeheer
Baten toeristenbelasting
Ruimtelijke ordening
Woningexploitatie/woningbouw
Stads- en dorpsvernieuwing
Overige volkshuisvesting
Bouwvergunningen

Riolering en reiniging

Riolering
Baten rioolheffing
Afvalverwijdering en -verwerking
Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing

Openbare orde en veiligheid

Brandweer en rampenbestrijding
Openbare orde en veiligheid
Opsporing en ruiming conventionele explosieven

Bestuur en algemene ondersteuning

Bestuursorganen
Bestuursondersteuning college van burgemeester en Wethouders
Burgerzaken
Baten secretarieleges burgerzaken
Bestuurlijke samenwerking
Bestuursondersteuning raad en rekenkamer
Algemene baten en lasten
Uitvoering Wet WOZ
Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen
Saldo kostenplaatsen

Bijlage 3: Gebruikte documenten

Bijlage 3: Gebruikte documenten

- Begroting 2016, d.d. 13 oktober 2015
- Begroting 2016 bijlagenboek, geen datum
- Haren-Noord Rapportage grondexploitatie, d.d. 7 maart 2016
- IV3-staat gemeente Haren incl. verbeteringen door de gemeente, d.d. 4 mei 2016
- Jaarstukken gemeente Haren 2013, d.d. 14 april 2014
- Jaarstukken gemeente Haren 2014, d.d. 19 mei 2015
- Jaarstukken gemeente Haren 2015 concept, d.d. 18 april 2016
- Verplichte kengetallen financiële positie definitief
- Meerjarenbegroting 2016, d.d. 21 april 2016
- Notitie grondexploitatie, d.d. 7 april 2016
- Status ombuigingen 2011-2014, d.d. 2 juli 2014
- Verloop begrotingssaldo 2013, geen datum
- Verloop begrotingssaldo 2014, geen datum
- Verloop begrotingssaldo 2015, geen datum
- Rapport B&A-groep
- Memo Haren Berenschot
- Memo opmerkingen Berenschot
- Raadsbericht 2015-31 schuldpositie
- Beheerplan wegen 2014-2018

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee (“DTTL”), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. With a globally connected network of member firms in more than 150 countries and territories, Deloitte brings world-class capabilities and high-quality service to clients, delivering the insights they need to address their most complex business challenges. Deloitte’s more than 220,000 professionals are committed to making an impact that matters.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.